

DYPLOMACI WŁADYSŁAWA JAGIELŁY W STOLICY APOSTOLSKIEJ

W okresie panowania Władysława Jagiełły zjednoczona monarchia polsko-litewska stała się ważnym podmiotem polityki europejskiej. Wzrost znaczenia Królestwa Polskiego na arenie międzynarodowej, ważne wydarzenia w krajach ościennych, a co za tym idzie intensyfikacja polityki zagranicznej, przyczyniły się do rozbudowy służby dyplomatycznej państwa oraz rozszerzenia zakresu jej działalności.

Ważne miejsce w historii dyplomacji tego okresu zajmują kontakty monarchii jagiellońskiej ze Stolicą Apostolską, z uwagi na to, że panowanie pierwszego Jagiellona zbiegło się w czasie z wydarzeniami kluczowymi dla całego Kościoła Powszechnego. W kurii papieskiej, najważniejszym dworze średniowiecznej Europy, znajdowały rozwiązania wszystkie kwestie, które zdominowały politykę zagraniczną państwa tego okresu, a więc sprawy krzyżackie, husyckie, czy luksemburskie. Częstotliwość kontaktów wymagała zaś zaangażowania znacznej liczby dyplomatów. Na tym polu służyli Władysławowi Jagielle liczni uczeni i duchowni, należący do elity politycznej i intelektualnej państwa. Pośrednicząc pomiędzy swoim królem a kolejnymi papieżami, uczestniczyli oni w najważniejszych sprawach Królestwa oraz włączali się do wielkiej polityki europejskiej.

Problematyka kontaktów politycznych papieża z Polską w omawianym okresie była już kilkakrotnie podejmowana w polskiej mediowistyce. W literaturze przedmiotu zwracano jednak uwagę przede wszystkim na związki poszczególnych papieży z Polską lub omawiano te zagadnienia przez pryzmat tematyki krzyżackiej¹. Tymczasem często-

¹ J. Drabina, *Kontakty papieża z Polską 1378-1417 w latach Wielkiej Schizmy Zachodniej*, Kraków 1993, Tenże, *Papieżstwo a Polska w latach 1384-1434*, Kraków 2003, T. Graf, *Stosunki Polski ze Stolicą Apostolską na tle wyboru pseudopapieży*

tiliwość kontaktów pomiędzy Krakowem a kurią, liczba poselstw, a także ranga załatwianych w Rzymie spraw, wskazywałyby na zainteresowanie samymi osobami królewskich dyplomatów. Zagadnienie to nie zostało w ten sposób podjęte w literaturze, pomimo że znane są publikacje dotyczące polskiej dyplomacji tego okresu², a także monografie lub artykuły na temat poszczególnych posłów³. Dlatego też celem niniejszego artykułu jest przedstawienie grupy dyplomatów Władysława Jagiełły, udających się w jego imieniu do Stolicy Apostolskiej, omówienie ich działalności oraz dróg rekrutacji do służby dyplomatycznej.

Podstawowym źródłem informującym o pobycie królewskich posłów w kurii są źródła proveniencji papieskiej oraz pochodząca z końca XIV i początku XV wieku korespondencja dyplomatyczna⁴.

od czasów wczesnopiastowskich do soboru pizańskiego – wybrane aspekty i zarys problematyki, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego (dalej: ZNUJ). Prace Historyczne” z. 131, 2004. Rola uczonych w stosunkach Polski z Zakonem Krzyżackim w czasach Władysława Jagiełły została omówiona w pracach: K. Ożóg, *Uczni w monarchii Jadwigi Andegawęńskiej i Władysława Jagiełły (1384-1434)*, Kraków 2004, T. Graff, *Kościół w Polsce wobec konfliktu z Zakonem Krzyżackim w XV wieku. Studium z dziejów kultury politycznej polskiego episkopatu*, Kraków 2010.

²Z. H. Nowak, *Dyplomacja polska w czasach Jadwigi i Władysława Jagiełły (1384-1434)*, [w:] *Historia dyplomacji polskiej*, t. 1, *Polowa X w. – 1572 r.*, red. M. Biskup, Warszawa 1980, A. Szweńda, *Organizacja i technika dyplomacji polskiej w stosunkach z Zakonem Krzyżackim w Prusach w latach 1386-1454*, Toruń 2006. Por. J. Krzyżaniakowa, *Poselstwa jako forma komunikacji politycznej z Czechami w XV wieku w świetle „Annales” Jana Długosza*, [w:] *Rola komunikacji i przestrzeni w średniowiecznych i wczesnonowożytnych dziejach Czech i Polski*, red. A. Paner, W. Iwańczak, Gdańsk 2008, s. 151-175, K. Baczkowski, *Komunikacja polityczna między Polską a Czechami w dobie jagiellońskiej w połowie XV wieku*, [w:] *Tamże*, s. 176-189.

³Do najważniejszych prac należą: T. Brzostowski, *Paweł Włodkowiec*, Warszawa 1954, L. Ehrlich, *Paweł Włodkowiec i Stanisław ze Skalbimierza*, Warszawa 1954, M. Frontczyk, *Andrzej Łaskarz z Gosławic herbu Godziemba, biskup poznański*, „Nasza Przeszłość”, t. 30, 1969, S. Kijak, *Piotr Wysz biskup krakowski*, Kraków 1933, G. Lichończak-Nurek, *Wojciech herbu Jastrzębiec (ok. 1362-1436). Arcybiskup i mąż stanu*, Kraków 1996, T. Silnicki, *Arcybiskup Mikołaj Trąba*, Warszawa 1954.

⁴*Bullarium Poloniae*, t. 3-5, red. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kuraś, A. Wajs, H. Wajs, M. Kowalczyk, Rzym-Lublin 1988-1995 (dalej BP), *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, t. 1, red. A. Sokołowski, J. Szujski, t. 2, red. A. Lewicki, Cracoviae 1876-1894 (dalej CE), *Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gestiumque finitimarum historiam illustrantia*, red. A. Theiner, t. 1-2, Romae 1860-1861 (dalej VMPL). Część poselstw została także wymieniona przez Jana Długosza – *Ioannis Dlugossi Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae*, lib. X (1370-1405),

Analizując materiał źródłowy należy pamiętać o tym, że nie każda osoba, która została wymieniona w papieskim dokumencie, docierała do kurii lub przebywała tam jako dyplomata. Pojawiające się w źródłach określenia *nuncius*, *orator* i *ambaxiator* pozwalają jednak odróżnić osoby udające się do Stolicy Apostolskiej w charakterze królewskich posłów od tych, którzy przebywali tam w interesie własnym, bądź swoich biskupów i kapituł⁵.

Pierwszym oficjalnym dyplomatą Władysława Jagiełły na dworze papieskim był biskup poznański, Dobrogost z Nowego Dworu. Jego zadaniem było m.in. poinformowanie papieża o chrzcie Litwy. Miał on także kierować w kurii wszystkimi sprawami związanymi z procesem kanonicznym wytoczonym przez Krzyżaków, wspieranych przez Wilhelma Habsburga, przeciw legalności małżeństwa Jadwigi i Jagiełły.

Dobrogost z Nowego Dworu jak mało kto był przygotowany do podjęcia tego zadania. Wskazywały na to zarówno jego prawnicze wykształcenie, jak również początki kariery, kiedy to związał się z dworem księcia mazowieckiego Siemowita III. Po raz pierwszy udał się on na dwór papieski w Awinionie w 1373 roku⁶. Zdołał wówczas pozyskać przychyłość Grzegorza XI do planów chrystianizacji Litwy, czego efektem była bulla papieska skierowana do króla polskiego oraz książąt litewskich. Poseł został w niej określony jako mąż zaufania na dworze papieskim, a także jako dworzanin i kapelan Ludwika Węgierskiego⁷. Od tego czasu był zatem związany z dworem królewskim. Jako zaufany człowiek króla zaczął brać udział w licznych przedsięwzięciach dyplomatycznych i czynnie uczestniczyć w życiu politycznym kraju. W 1382 r. popadł wprawdzie w konflikt z władcą spowodowany sporem o obsadę arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, jednak już w 1384 r. po przybyciu Jadwigi do Krakowa, Dobrogost został jej bliskim współpracownikiem i ponownie związał się ze stronnictwem królewskim⁸. W panowanie Władysława Jagiełły wkraczał już

X i XI (1406-1412), XI (1413-1430), XI i XII (1431-1444), red. D. Tu r k o w s k a et alii, Varsoviae 1985-2000 (dalej DAn).

⁵ S. S z c z u r, *Dyplomaci Kazimierza Wielkiego w Awinionie*, „Nasza Przeszłość”, t. 66, 1986, s. 43-44.

⁶ S. T r o j a n o w s k i, *Dobrogost z Nowego Dworu*, [w:] *PSB*, t. 5, s. 245.

⁷ VMPL, t. 1, nr 934, s. 696.

⁸ J. D ą b r o w s k i, *Ostatnie lata Ludwika Wielkiego*, Warszawa 1918, s. 226, 259-260, K. O ż ó g, *Intelektualiści w służbie Królestwa Polskiego w latach 1306-1382*, Kra-

zatem jako doświadczony polityk oraz hierarcha kościelny, zasiadający od 1384 r. na tronie biskupim w Poznaniu⁹.

Jako wpływowy i zaufany człowiek pary królewskiej, Dobrogost na przełomie lat 1387 i 1388 wyruszył z kolejną misją do kurii. Był już wtedy dobrze znany na dworze papieskim, sprawując od 1385 roku urząd kolektora Kamery Apostolskiej w Polsce¹⁰. Jak przekazała bulla papieska z 17 IV 1388 r. osobiście zreferował papieżowi postępy w chrystianizacji Litwy i przedstawił punkt widzenia króla polskiego wobec narastającego konfliktu z Zakonem¹¹. Zdołał także uzyskać potwierdzenie działań chrystianizacyjnych oraz decyzję w sprawie organizacji Kościoła wileńskiego, co Urban VI potwierdził w bullach z 12 III i 17 IV 1388 r.¹². Pierwsza z nich skierowana była właśnie do biskupa poznańskiego i upoważniała go do erygowania w Wilnie kościoła katedralnego. W tym samym roku dyplomata powrócił do kraju, by towarzyszyć królowi w podróży na Litwę. Już w 1389 roku wziął udział w kolejnej misji, tym razem na ziemi krzyżackiej. Zwieńczeniem jego kariery było długo oczekiwane arcybiskupstwo gnieźnieńskie, które otrzymał w 1394 roku¹³.

Dobrogost z Nowego Dworu nie był jedynym posłem, który miał strzec królewskich interesów na dworze papieskim w pierwszych latach panowania Władysława Jagiełły. Wydarzenia, które rozgrywały się wówczas na polskim dworze, wymagały ciągłej łączności Krakowa z kurią, a więc i stałej wymiany poselstw. W tym samym czasie do Rzymu wyruszył także inny poseł – młody notariusz królewski Mikołaj Trąba, który w tym okresie rozpoczynał dopiero swoją służbę na dworze królewskim. Do kariery dyplomatycznej i godności kościelnych do-

ków 1995, s. 103-104, J. G z e l l a, *Małopolska elita władzy w okresie rządów Ludwika Węgierskiego w Polsce w latach 1370-1382*, Toruń 1994, s. 146.

⁹ Wcześniej był prepozytem i dziekanem w kapitule krakowskiej i kantorem w kapitule gnieźnieńskiej. Posiadał także kanonie w Gnieźnie, Krakowie i Płocku – A. G a s i o - r o w s k i, *Nowodworski Dobrogost*, [w:] *Wielkopolski Słownik Biograficzny*, Warszawa-Poznań 1981, s. 522-523, K. O z ó g, *Intelektualiści*, s. 129.

¹⁰ *BP*, t. 3, nr 40, s. 8, nr 43, 45, s. 9, *VMPL*, t. 1, nr 1023-1024, s. 755-756, S. S z c z u r, *Skarbowość papieska w Polsce w latach 1378-1431*, Kraków 2008, s. 153-156.

¹¹ *BP*, t. 3, nr 53, 54, s. 11, S. S z c z u r, *Skarbowość papieska*, s. 154-155.

¹² *BP*, t. 3, nr 51, s. 11.

¹³ *DAn* (1370-1405), s. 207-208, S. S z c z u r, *Skarbowość papieska*, s. 155, K. O z ó g, *Uczeni*, s. 258.

szedł inną drogą niż Dobrogost z Nowego Dworu. Jako syn scholastyka sandomierskiego Jakuba, nie mógł liczyć na poparcie wpływowego rodu czy objęcie bogatych prebend. Według J. Krzyżaniakowej do służby królewskiej mógł zaprotegować go biskup krakowski Jan Radlica, opiekun królowej Jadwigi, a jednocześnie zwolennik powołania Jagiełły na króla. To w jego kancelarii pracował krakowski kleryk Mikołaj, przechodząc następnie do kancelarii królewskiej¹⁴.

Już na początku swojej działalności w kancelarii, w 1387 roku młody notariusz został wysłany na dwór papieski. Z Włoch przywiózł, mimo trudności związanych z uwięzieniem przez Habsburgów w Wiedniu, pozwolenie na rozwiązanie młodzieńczych ślubów Jadwigi i Wilhelma¹⁵.

Kolejne poselstwo do Rzymu Mikołaj Trąba odbył w 1390 r.¹⁶. Misja mogła dotyczyć spraw krzyżackich, w których królewski notariusz od początku brał udział i których w niedługim czasie stał się wybitnym znawcą. W czasie pobytu w kurii uzyskał również dla siebie, dzięki wstawiennictwu pary królewskiej, dyspensę od nieprawego pochodzenia. Pismo to otworzyło mu drogę do późniejszych godności i beneficjów kościelnych¹⁷. Wtedy także objął urząd pronotariusza, a w 1403 r. podkanclerzego w kancelarii królewskiej. Urząd ten sprawował do 1412 r.

W pierwszych latach panowania Władysława Jagiełły, dyplomatą aktywnym na gruncie kurialnym był także Wojciech Jastrzębiec. Jego działalność wykazuje wiele cech wspólnych z karierą Mikołaja Trąby. Oboje rozpoczynali swoją drogę polityczną od działalności na dworach bisku-

¹⁴ K. O ż ó g, *Kultura umysłowa w Krakowie w XIV wieku: środowisko duchowieństwa świeckiego*, Kraków 1987, s. 158, J. K r z y ż a n i a k o w a, *Początki kariery Mikołaja Trąby*, „Roczniki Historyczne”, R. 35, 1969, s. 132, T a ż, *U boku króla. Początki kariery Mikołaja Trąby*, [w:] *Mikołaj Trąba, książę Kościoła i mąż stanu*, red. F. K i r y k, Kraków 2009, s. 28. 25-29.

¹⁵ K. O ż ó g, *Krakowscy duchowni w służbie królewskiej w XIV wieku*, „Rocznik Krakowski”, R. 54, 1988, s. 16, S. M. K u c z y ń s k i, *Mikołaj Trąba*, [w:] *PSB*, t. 21, s. 97, T. S i l n i c k i, *Arcybiskup*, Warszawa 1954, s. 47, J. K r z y ż a n i a k o w a, *U boku króla*, s. 27.

¹⁶ Informują o tym zapiski w rachunkach miasta Krakowa, które wspominają o wypłaceniu pewnej sumy *Nicolao notario domini regis ad romanam curiam* – J. K r z y ż a n i a k o w a, *U boku króla*, s. 28.

¹⁷ Pismo papieskie z 4 I 1391 r. – *BP*, t. 3, nr 194, s. 36, J. K r z y ż a n i a k o w a, *Początki kariery*, s. 133-134. Kolejne dyspensy otrzymał w 1406 r. i 1410 r. Do III 1400 r. objął kanonie krakowską i sandomierską, probostwo w Nowym Mieście Korczynnie i altarię w katedrze krakowskiej – *BP*, t. 3, nr 648, s. 106, nr 669, s. 111, nr 1259, s. 206. Por. S. M. K u c z y ń s k i, *Mikołaj Trąba*, s. 97.

pich. Karierę dyplomatyczną zaczynali zaś od misji na dworze papie skim, a ich powodzenie przyczyniło się do objęcia przez nich kierowniczych funkcji w kancelariach królewskich oraz stanowisk kościelnych. Swoje poselstwa pełnili oni także w tym samym czasie. Wojciech Jastrzębiec udał się na dwór papieski w 1389 r., reprezentując interesy arcybiskupa gnieźnieńskiego, z którego dworem był związany być może dzięki protekcji brata Klemensa, notariusza dworu arcybiskupiego¹⁸. Bulla papieska wydana 9 XI 1389 r., w której został określony jako *ambaxiator* pary monarszej, sugeruje jednak, że załatwiał on wówczas również sprawy królewskie¹⁹. Misja ta mogła być związana z ponawiającymi się atakami Krzyżaków na małżeństwo Jagiełły i Jadwigi lub zarzutami dotyczącymi unii polsko-litewskiej²⁰. Pierwsze sukcesy Jastrzębca mające znaczenie dla wielkiej polityki zostały dostrzeżone w Krakowie i zaowocowały kolejnymi misjami do kurii papieskiej.

Już w 1392 roku udał się on tam ponownie, by uzyskać prowizję na biskupstwo krakowskie dla forsowanego przez parę królewską Piotra Wysza²¹. Sprawa ta nie była łatwa, m.in. ze względu na osobę kontrkandydata papieskiego Maffiolusa Lampugnanięgo. Chociaż Jastrzębiec dobrze orientował się w sytuacji w kurii, znał Bonifacego IX, a zapewne i jego nominata, ciężko było mu cofnąć wydaną prowizję. Papież jednak, wobec nieustępliwej postawy pary królewskiej stopniowo łagodził swoje stanowisko. Spór udało się zakończyć dopiero po kilku miesiącach, w grudniu 1392 r., gdy nadarzyła się okazja, by przenieść Maffiolusa na wolne biskupstwo płockie. Sukces tej mi-

¹⁸ W 1385 r. jako kanonik sandomierski był notariuszem dworu arcybiskupiego. W latach 1386-1387 był zaś kustoszem gnieźnieńskim, G. L i c h o ń c z a k - N u r e k, *Wojciech herbu Jastrzębiec*, s. 19-20.

¹⁹ *BP*, t. 3, nr 92, s. 19.

²⁰ Wojciech Jastrzębiec zdołał w czasie tej misji uzyskać również dla siebie rezerwację beneficjum w diecezji gnieźnieńskiej. Był już wtedy kanonikiem gnieźnieńskim i łączycim oraz posiadał prowizję na kanonikat krakowski – *BP*, t. 3, nr 92, s. 19, G. L i c h o ń c z a k - N u r e k, *Amator fervidus patriae – biskup Wojciech herbu Jastrzębiec (ok. 1362-1436) i jego dzieło w Kościele krakowskim*, [w:] *Kościół krakowski w życiu państwa i narodu*, red. A. P a n k o w i c z, Kraków 2002, s. 8.

²¹ Towarzyszył mu związany z Jadwigą Piotr Strzelicz kanonik krakowski. Przebywał on w kurii już od 1386 r., kiedy został przyjęty do grona kapelanów papieskich – *BP*, t. 3, nr 94, s. 19, por. *DAn* (1370-1405), s. 195-196, K. O ż ó g, *Spór o biskupstwo krakowskie w 1392 roku na tle stosunków z papieżem u schyłku XIV wieku*, „Kwartalnik Historyczny”, t. 104, 1997, nr 1.

sji był więc w dużej mierze wynikiem twardego stanowiska króla, na którego korzyść działała też sytuacja w Kościele. Papieski sprzeciw wobec nominacji Piotra Wysza, w sytuacji trwającej schizmy, mógł doprowadzić do rozluźnienia związków Polski z obediencją rzymską. Trudno jednak nie docenić roli królewskiego posła, który przeprowadził i sfinalizował tę sprawę w Rzymie. Fakt, że w kolejnych latach również był wysyłany do kurii, zdaje się świadczyć o tym, że w 1392 r. dobrze wywiązał się z powierzonych mu zadań.

Po krótkim pobycie w Polsce na początku 1393 r., Wojciech Jastrzębiec udał się do Włoch ponownie, latem tego roku przebywając już w Asyżu. Zdołał wówczas uzyskać korzystną dla siebie zamianę beneficjów, w wyniku której objął scholasterię krakowską. Na terenie Włoch przebywał ponownie w 1394 r. jako prokurator biskupa poznańskiego Dobrogosta z Nowego Dworu. Doprowadził wtedy do końca spór o tron arcybiskupi w Gnieźnie, uzyskując 24 I 1394 r. prowizję dla swojego mocodawcy²². W 1397 r. pojawił się w otoczeniu biskupa krakowskiego Piotra Wysza. Być może była to nagroda za jego wcześniejsze starania w kurii, nie można jednak wykluczyć protekcji wspomnianego Klemensa, od wielu lat związanego z kapitułą krakowską i stołecznym dworem²³. W listopadzie tego roku Jastrzębiec wystąpił też po raz pierwszy jako kanclerz królowej Jadwigi²⁴. W 1399 roku, piastując wspomnianą godność, ponownie udał się do Rzymu z wiadomością o spodziewanych narodzinach potomka pary królewskiej i prośbą, aby papież został ojcem chrzestnym dziecka. Zapewne zlecono mu także sprawy związane ze zgodą papieża na planowaną krucjatę antytatarską pod dowództwem Witolda oraz kwestie wakujących biskupstw, wrocławskiego i poznańskiego²⁵. Prowizję na to ostatnie uzyskał zresztą dla siebie 16 IV 1399 r.²⁶ W odpowiedzi na to poselstwo, 5 V 1399 r. Bonifacy IX wydał bullę, w której złożył gratulacje parze monarszej, prosząc jednocześnie, aby dziecko

²² G. L i c h o ņ c z a k - N u r e k, *Wojciech herbu Jastrzębiec*, s. 20-21.

²³ *Taż*, *Amator fervidus patriae*, s. 8.

²⁴ G. R u t k o w s k a, *Urzednicy królowej Jadwigi Andegaweńskiej. Spis*, [w:] *Nihil superfluum esse. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesor Jadwidze Krzyżaniakowej*, red. J. S t r z e l c z y k, J. D o b o s z, Poznań 2000, s. 377.

²⁵ *DAn (1370-1405)*, s. 229, K. O ż ó g, *Krakowscy duchowni*, s. 15.

²⁶ *BP*, t. 3, nr 604-605, s. 98-99, por. *DAn (1370-1405)*, s. 225, G. L i c h o ņ c z a k - N u r e k, *Amator fervidus patriae*, s. 8-10.

otrzymało jego imię. Papież wyznaczył równocześnie Wojciecha Jastrzębca, aby jako *procurator et nuntius specialis apostolicae sedis* reprezentował go na podczas uroczystości chrztu²⁷. Poseł uzyskał także akceptację papieża dla planowanej wyprawy²⁸.

Po powrocie do kraju Wojciech Jastrzębiec objął biskupstwo poznańskie. Mimo przebywania poza Krakowem jego współpraca z królem nie uległa zmianie. O umacnianiu jego roli w państwie świadczy uczestnictwo w najważniejszych sprawach Królestwa i Kościoła. Zestawienie itinerarium biskupa poznańskiego z datami obrad soboru w Cividale przez G. Lichończak-Nurek pozwala przypuszczać, że w drugiej połowie 1409 roku Wojciech Jastrzębiec ponownie przebywał na terenie Włoch, brak jednak dowodów na to, że uczestniczył, zwłaszcza w imieniu króla, w obradach tego soboru²⁹. Pozostawał natomiast w bliskich kontaktach z Grzegorzem XII, który 26 VI 1409 roku mianował go legatem papieskim *a latere* na Polskę, Ruś i Litwę oraz konserwatorem biskupstwa kamieńskiego³⁰. Nie bez znaczenia były również znajomości, jakie nawiązał, najprawdopodobniej już w 1393 r. z późniejszym kardynałem protektorem Polski Brandą de Castiglione. Po powrocie do kraju, stale utrzymywał kontakty z polskimi duchownymi przebywającymi w kurii. W 1410 roku, w okresie Wielkiej wojny wysłał do nich list, który zawierał instrukcje, jak należy odpierać zarzuty dyplomacji krzyżackiej. Świadczy on o dobrej orientacji posła w aktualnych sprawach politycznych, sytuacji w Rzymie i ciągłym zaangażowaniu na tym polu polityki zagranicznej³¹.

Dyplomata, który zyskał szczególną rangę w kontaktach Polski ze Stolicą Apostolską w ostatnim dziesięcioleciu XIV wieku był Piotr Wysz. Pierwsze kontakty z dworem papieskim nawiązał on zapewne

²⁷ DAn (1370-1405), s. 229, J. Drabina, *Papiestwo*, s. 32-36. K. Ożóg, *Uczni*, s. 260.

²⁸ BP, t. 3, nr 602, s. 98.

²⁹ G. Lichończak-Nurek, *Wojciech, herbu Jastrzębiec*, s. 48-49, (por. itinerarium s. 253), W. Kłapkowski, *Działalność kościelna Wojciecha Jastrzębca*, Warszawa 1932, s. 49. W. Abraham przypuszczał, że biskup poznański był tajnym posłem króla w Cividale – W. Abraham, *Udział Polski w soborze pizańskim w 1409 r.*, „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, t. 47, 1905, s. 144.

³⁰ Z. H. Nowak, *Historia dyplomacji*, s. 332, J. Drabina, *Kontakty*, s. 42-43.

³¹ G. Lichończak-Nurek, *Wojciech, herbu Jastrzębiec*, s. 36-37, J. Garbaciak, *Stanowisko cesarstwa i papiestwa wobec wielkiej wojny 1409-1411*, „ZNUJ. Prace Historyczne”, t. 8, 1961, s. 17.

już w czasie studiów w Padwie, które ukończył z tytułem doktora obojga praw. Jako dyplomata królewski do Rzymu wyruszył w sierpniu 1388 r., prawdopodobnie w związku z rokowaniami z Krzyżakami w Toruniu z kwietnia tego roku, w których uczestniczył jako jedyny prawnik. Fakt, że również po powrocie zajmował się problemami polsko-krzyżackimi zdaje się potwierdzać tę tezę. Jego misja w Rzymie dobiegła końca w połowie 1389 r. Pozostał jednak w kurii papieskiej, gdzie rozpoczął służbę jako referendarz, a w sierpniu 1389 r. został pracownikiem Kamery Apostolskiej, otrzymując uprawnienia kontrolne w kolektoriami polskiej oraz węgierskiej³². Późniejsza życzliwość okazywana Piotrowi Wyszowi przez Bonifacego IX wskazuje, że jego misja się powiodła. Wiosną 1391 r., już jako kanclerz Jadwigi udał się ponownie do Włoch z misją dyplomatyczną, którą powierzyła mu królowa i przebywał tam do stycznia 1392 roku³³. Być może, jako człowiek blisko związany z ideą odnowienia Studium Generalnego w Krakowie, wiózł wówczas do Rzymu także prośbę królewską o erygowanie na Uniwersytecie Krakowskim Wydziału Teologicznego³⁴. Jego pobyt w tym mieście mógł być także związany z misją przeciwdziałania zabiegom prokuratora krzyżackiego lub sprawą małżeństwa królewskiego, stale kwestionowanego przez Krzyżaków.

Pismo Bonifacego IX z 29 XII 1391 r. sugeruje, że uzyskał także wyjątkową rolę pośrednika między papieżem a królową Jadwigą³⁵. Dzięki temu nie tylko dobrze zapisał się on w opinii kurii, ale także wzmocnił swoją pozycję na polskim dworze oraz w polskiej hierarchii

³² *BP*, t. 3, nr 62-63, s. 13, *VMPL*, t. 1, nr 1030-1032, s. 760-761, S. K i j a k, *Piotr Wysz*, s. 3-8. W X 1389 r. zmarł jednak Urban VI, co oznaczało wygaśnięcie pełnomocnictw i zakończenie misji kolektorskich Piotra Wysza, S. S z c z u r, *Skarbowość papieska*, s. 155.

³³ M. G ę b a r o w i c z, *Psalterz floriański i jego geneza*, Wrocław-Warszawa 1965, s. 22, G. R u t k o w s k a, *Urzednicy*, s. 367, K. O ż ó g, *Uczeni*, s. 259.

³⁴ Bulla z 11 I 1397 r. była efektem tych starań – Z. K o z ł o w s k a - B u d k o w a, *Odnowienie Jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego (1390-1400)*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364-1764*, t. 1, red. K. L e p s z y, Kraków 1964, s. 40, M. M a r k o w s k i, *Dzieje Wydziału Teologii Uniwersytetu Krakowskiego w latach 1397-1525*, Kraków 1996, s. 46-48.

³⁵ *BP*, t. 3, nr 283, s. 51, K. O ż ó g, *Duchowni i uczeni w otoczeniu św. Jadwigi*, [w:] *Święta Jadwiga Królowa. Dziedzictwo i zadania na trzecie tysiąclecie*, red. H. K o w a l s k a, H. B y r s k a, ks. A. B e d n a r z, Kraków 2002, s. 166.

kościelnej, zyskując dzięki wstawiennictwu pary królewskiej w 1392 r. godność biskupa krakowskiego.

Dobra opinia jaką zostawił po sobie w Rzymie spowodowała, że w 1405 r. miał ponownie wyjechać do kurii na życzenie Innocentego VII. Celem jego wyjazdu miało być najprawdopodobniej współdziałanie w kwestiach zażegnania schizmy, jednak trudno stwierdzić, czy Piotr Wysz rzeczywiście udał się wtedy do Rzymu, a jeśli tak, jak długo tam przebywał. Z pewnością był w kraju 19 XI 1405 r., biorąc udział w obradach rady królewskiej w Niepołomicach. Skoro glejt papieża został wystawiony 1 lipca, Wysz mógł rzeczywiście udać się do Rzymu latem 1405 r. i wrócić do kraju kilka miesięcy później. 10 III 1406 r. wzmiankowany został natomiast jako świadek w procesie, który przyznał królowi miasto Śrem. Musiał więc już wtedy przebywać w kraju. Z pewnością natomiast udał się do Włoch w 1407 r., gdy został wezwany przez następcę Innocentego VII, Grzegorza XII, który również liczył na zaangażowanie biskupa krakowskiego w zakończenie schizmy. Po krótkim pobycie w Krakowie, w czasie którego ochrzcił córkę królewską Jadwigę, Wysz latem 1408 r. ponownie wyruszył do kurii. Przybywając do Sieny, miejsca pobytu Grzegorza XII, Piotr wziął udział w zorganizowanym przez papieża zjeździe biskupów³⁶. Dnia 7 V 1409 roku przybył zaś do Pizy, aktywnie włączając się w prace trwającego już soboru³⁷. Biskup krakowski nie zaczął jednak na zakończenie obrad i nie złożył obediencji nowemu papieżowi. Na przełomie 1409 i 1410 roku udał się natomiast razem z Mćcisławem opatem tynieckim i swoim krewniakiem Andrzejem Łaskarzycem do Ziemi Świętej. Po powrocie zatrzymał się w Wenecji, gdzie zażył lek, który wywołał u niego chorobę umysłową, co po przyjeździe do kraju w 1412 r. zostało wykorzystane przez króla do przeniesienia go na biskupstwo poznańskie³⁸. Nie powrócił także do działalności dyplomatycznej, a jego zadania na dworze papieskim przejęli kolejni dyplomaci.

³⁶ CE, t. 1, nr 37, s. 30-32, W. Abraham, *Udział Polski*, s. 128-136, K. Ożóg, *Uczeni*, s. 263, S. Trakowski, *Piotr z Radolina*, [w:] *PSB*, t. 26, s. 426.

³⁷ S. Kijak, *Piotr Wysz*, s. 38-49. Więcej na temat jego soborowej działalności – W. Abraham, *Reforma na soborze w Pizie 1409 r. i udział w niej przedstawicieli Kościoła polskiego*, „*Polonia Sacra*”, t. 3, 1919, s. 114-125, T. Graff, *Episkopat monarchii jagiellońskiej w dobie soborów powszechnych w XV wieku*, Kraków 2009, s. 195, K. Ożóg, *Uczeni*, s. 264.

³⁸ S. Kijak, *Piotr Wysz*, s. 58-59. T. Graff, *Rex iniustus? Z dziejów polityki kościelnej Władysława Jagielly na przykładzie zmian na stolicach biskupich w Krakowie*

W początkowym okresie swoich rządów Władysław Jagiełło zlecił misję na dworze papieskim człowiekowi związanemu z Andegawenami i zaufanemu kolektorowi papieskiemu – Dobrogostowi z Nowego Dworu. Kierował on w Rzymie wszystkimi działaniami związanymi z trwającym procesem kanonicznym i wyjednał u papieża Urbana VI bulle, w których ten uznawał chrzest Litwy, a Jagiełłę królem zjednoczonej monarchii polsko-litewskiej. Jednocześnie władca zaangażował w sprawy kurialne młodego notariusza Mikołaja z Sandomierza oraz Wojciecha Jastrzębca, którzy dzięki udanym misjom dyplomatycznym, zaczęli zdobywać pierwsze beneficja, osiągając niedługo najwyższe godności w państwie. Pierwsze lata XV wieku stanowią okres, kiedy do służby dyplomatycznej w Stolicy Apostolskiej dołączyły nieznane wcześniej osoby. Byli to zazwyczaj młodzi duchowni, którzy w tym okresie rozpoczynali swoje kariery polityczne i kościelne. Sprawowane przez nich poselstwa sprawiły, że kariery te nabrały tempa.

Ich głównym zadaniem było zmierzenie się z antypolskimi działaniami propagandowymi prowadzonymi w Rzymie przez dyplomację Zakonu. Ideologiczne starcia polsko-krzyżackie, wzmożone zwłaszcza w okresie grunwaldzkim, toczyły się głównie w kurii papieskiej i były zadaniem niełatwym z uwagi na to, że Zakon utrzymywał w Rzymie stałego prokuratora, którego Polska do 1419 r. była pozbawiona³⁹. Wobec tego konieczne stało się zaangażowanie kolejnych dyplomatów, którzy mieli bronić dobrego imienia króla i Królestwa Polskiego w Stolicy Apostolskiej. Jednym z nich był Jan Śledź z Lubienia, proboszcz kościoła na Wesołej w Krakowie, notariusz królewski i późniejszy biskup przemyski, który po ukończeniu studiów prawniczych we Włoszech przez kilka lat reprezentował Polskę na gruncie kurialnym⁴⁰. Przejąwszy na prośbę królewską w 1391 r. wakującą prebendę

i Poznaniu w 1412, [w:] *Sprawiedliwość-tradycja-współczesność*, red. P. Nowakowski, J. Smółucha, W. Szymborski, Kraków 2006, s. 58.

³⁹ J. Drabina, *Kardynał protektor Polski w czasach Władysława Jagiełły*, „Kwartalnik Historyczny”, t. 89, 1982, nr 4, s. 665-672. Tenże, *Rola Brandy de Castiglione w rokowaniach polsko-krzyżackich w latach 1410-1422*, „Studia Historyczne”, t. 26, 1983, s. 353-363.

⁴⁰ Z takim też tytułem wystąpił w 1395 r. na dokumencie biskupa krakowskiego Piotr Wysza – J. Krzyżaniakowa, *Kancelaria królewska Władysława Jagiełły. Studium z kultury politycznej Polski w XV wieku*, t. 2, Poznań 1972, s. 43, K. Ożóg, *Uczeni*, s. 179.

w kościele św. Floriana na Kleparzu, związał się on z dworem biskupów krakowskich, a po śmierci Jana Radlicy znalazł się w otoczeniu Piotra Wysza⁴¹. Możliwe, że to u jego boku nabierał doświadczenia w służbie dyplomatycznej, a po tym, jak jego protektor został biskupem krakowskim, przejął polskie sprawy w kurii. Prawdopodobnie po raz pierwszy jako poseł królewski udał się na dwór papieski w 1399 r. Przebywał tam razem z Wojciechem Jastrzębcem, który wyjechał do kurii w roli prokuratora biskupów wileńskiego i krakowskiego, załatwiając w ich imieniu jakieś sprawy finansowe⁴². Powodzenie tej misji zadecydowało o tym, że król po 1400 r. bardzo często wysyłał Jana nie tylko do Rzymu, ale i do książy włoskich⁴³. Z pewnością po raz kolejny przebywał w kurii w 1403 r., a bulla Bonifacego IX z 9 IX 1403 r. zakazująca Krzyżakom prowadzenia wojny z królem Polski i najazdów na Litwę była efektów jego starań⁴⁴. Pewne przesłanki mogłyby sugerować, że ponownie przebywał na dworze papieskim w 1407 roku⁴⁵. Być może to on został wówczas wspomniany jako *ein polnisscher doctor* w korespondencji prokuratora Zakonu, Piotra z Ornety z 1407 r.⁴⁶. Przebywał on z pewnością na terenie Włoch rok wcześniej, odbywając z ramienia króla poselstwo do Florencji⁴⁷. Nie wiadomo, ile trwała ta misja, skoro jednak w 1407 r. prokurator krzyżacki wspomina o obecności w Rzymie „polskiego doktora”, wydaje się, że wizyta w kurii mogła być jednym z punktów tego poselstwa. W 1408 roku dyplomata

⁴¹ Tenże, *Kultura umysłowa*, s. 18-19.

⁴² J. Krzyżaniakowa, *Kancelaria*, t. 2, s. 43.

⁴³ K. Ożóg, *Krakowscy uczeni*, s. 16.

⁴⁴ *BP*, t. 3, nr 929, s. 155. Najprawdopodobniej został on wymieniony w korespondencji prokuratora krzyżackiego Johanna von Felde z III 1402 r., jako przybyły z Polski „ein doctor”. Prowadzone przez niego tajne rozmowy, o których wspomniany prokurator nie mógł się niczego dowiedzieć, były przyczyną skarg przedkładanych wielkiemu mistrzowi – Z. H. Nowak, *Dyplomacja polska*, s. 324, K. Ożóg, *Uczeni*, s. 179.

⁴⁵ J. Drabina, *Papiestwo*, s. 38.

⁴⁶ Według hipotezy K. Ożoga posłem wspomnianym w korespondencji krzyżackiej mógł być także Michał Blida, kanonik poznański, doktor prawa kanonicznego i pełnomocnik króla w procesach polsko-krzyżackich (K. Ożóg, *Uczeni*, s. 181). Działania polskiej dyplomacji w tym okresie mógł wspierać także w kurii Piotr Wysz, który przebywał tam w 1408 r. w związku ze zbliżającym się soborem powszechnym – T. Graff, *Kościół w Polsce*, s. 26.

⁴⁷ *CE*, t. 1, nr 33, s. 25, J. Ptaśnik, *Włoski Kraków: za Kazimierza Wielkiego i Władysława Jagiełły*, „Rocznik Krakowski”, R. 13, 1911, s. 92-93.

ten przebywał już w Polsce, skoro jako kanonik poznański wystąpił wówczas u boku Mikołaja Trąby, w sporze między Mikołajem Strosbergiem i kapitułą poznańską⁴⁸.

Działalność Jana Śledzia z Lubienia wpisuje się w aktywną działalność polskiej dyplomacji na dworze papieskim w okresie poprzedzającym Wielką wojnę z Zakonem. Propagandowa rozgrywka obu stron wymagała, aby prowadzili ją ludzie zręczni i zaufani, a jednocześnie znający dwór papieski. Dlatego też, na przełomie lat 1409 i 1410 do Bolonii, miejsca pobytu Aleksandra V udali się dwaj królewscy kapelani, Piotr Wolfram i Adam z Będkowa⁴⁹. Ten ostatni znał to miasto jeszcze z czasów studenckich⁵⁰. W 1405 roku uzyskał tam tytuł magistra. Piotr Wolfram natomiast miał już wówczas za sobą misję na dworze papieskim, którą pełnił w 1407 r. jako prokurator arcybiskupa halickiego⁵¹. Z listu królewskiego do jednego z prałatów rzymskich, pochodzącego najprawdopodobniej z końca 1409 lub początku 1410 r. wynika, że wieźli oni do Włoch *speciales litteras*, które adresowane były do papieża. Mieli je przekazać również wspomnianemu dostojnikowi, którego król jednocześnie prosił o wstawiennictwo w nieokreślonej w tym liście sprawie⁵². Być może chodzi o późniejszego kardynała, protektora Polski w kurii papieskiej, Brandę Castiglione⁵³. Wiadomo, że pewne kontakty nawiązał z nim w czasie jednej ze swoich misji w Rzymie Wojciech Jastrzębiec, który w tym okresie był jednym z najbliższych współpracowników króla, zarazem zwolennikiem rozprawy z Zakonem. Zarówno Adam z Będkowa, jak również Piotr Wolfram byli związani z otoczeniem późniejszego kanclerza⁵⁴, co mogłoby potwierdzać tą tezę. Najprawdopodobniej celem misji było zneutralizowanie krzyżackich zabiegów prowadzonych w kurii, które negatywnie przedstawiały zarówno króla, jak również całe Królestwo Polskie. List utrzymany w dość tajemniczym tonie sugeruje, że misja ta miała raczej charakter nieoficjalny. Być może więc, Adam z Będkowa

⁴⁸ J. Krzyżaniakowa, *Kancelaria*, t. 2, s. 43.

⁴⁹ *CE*, t. 1, nr 39, s. 34, nr 41, s. 35.

⁵⁰ J. Krzyżaniakowa, *Kancelaria*, t. 1, s. 120.

⁵¹ M. Zwiercan, *Piotr Wolfram z Krakowa*, [w:] *PSB*, t. 26, s. 404.

⁵² *CE*, t. 1, nr 39, s. 34.

⁵³ J. Drabina, *Kardynał protektor*, s. 665.

⁵⁴ G. Lichończak-Nurek, *Wojciech herbu Jastrzębiec*, s. 101, 133, 142.

i Piotr Wolfram, pełnili w tym czasie funkcję tajnych pośredników między królem, papieżem a przyjaznymi Polsce kardynałami.

List królewski z 2 XII 1410 r. wskazuje, że Piotr Wolfram powrócił do Polski, by zrelacjonować królowi krzyżackie zabiegi w kurii. W tym czasie Adam z Będkowa pozostawał w Rzymie, gdzie miał pilnować spraw polskich, jednocześnie przekazując zaufanemu kardynałowi listy królewskie adresowane do papieża⁵⁵. Poselstwo pełnione w latach 1409-1410 było pierwszą misją dyplomatyczną młodego kapelana. Na terenie kurii pozostawał jeszcze z pewnością w maju 1410 r., uzyskując wówczas dla siebie prowizję na kanonię krakowską i rezerwację prałatury w Gnieźnie lub Krakowie⁵⁶. Ze względu na znajomość kurii i jej spraw udawał się tam jeszcze trzykrotnie, w 1411 r. jako prokurator Mikołaja Trąby i poseł kapituły gnieźnieńskiej, a następnie w latach 1422-1423 także jako poseł tejże kapituły⁵⁷. Nie angażował się już natomiast w sprawy państwa i wielkiej polityki, skupiając się raczej na karierze kościelnej⁵⁸.

Inaczej rozwinęła się kariera Piotra Wolframa, profesora Uniwersytetu Krakowskiego i kapelana królewskiego. Po krótkim pobycie w Krakowie, do którego powrócił przed 2 XII 1410 r., udał się ponownie do Włoch, by w sierpniu 1411 roku podjąć studia prawnicze w Padwie. Dzięki pierwszym sukcesom w dyplomacji królewskiej oraz prawniczemu wykształceniu już w 1414 r. król powierzył mu kolejne poselstwo, tym razem do Zygmunta Luksemburskiego. Towarzyszył wówczas innym wybitnym prawnikom i dyplomatom, m.in. Andrzejowi

⁵⁵ CE, t. 1, nr 41, s. 35, K. O ż ó g, *Uczeni*, s. 183-184.

⁵⁶ BP, t. 3, nr 1372, s. 223.

⁵⁷ P. D e m b i ń s k i, *Poznańska kapituła katedralna schyłku wieków średnich. Studium prozopograficzne 1428-1500*, Poznań 2012, s. 339-340, J. K o r y t k o w s k i, *Pralaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych*, t. 1, Gniezno 1883, s. 36-37, A. S z y m c z a k o w a, *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*, Łódź 1998, s. 309.

⁵⁸ W 1413 r. został archiprezbiterem Kościoła Najświętszej Marii Panny w Krakowie. W 1450 r. zamienił tę prebendę na kanonię kielecką. W latach 1423-1427 posiadał dziekanję kielecką, od 1427 r. był też kanonikiem sandomierskim. W latach 1399-1447 był kanonikiem gnieźnieńskim, następnie kanonikiem rudzkim. W latach 1413-1418 i od 1450 r. był oficjałem krakowskim, a w latach 1414-1418 wikariuszem generalnym krakowskim (por. BP, t. 3, nr 631, s. 103, nr 954, s. 159, nr 1252, s. 205, t. 4, nr 1092, s. 204, nr 1947, s. 357, nr 2208, s. 409, L. P o n i e w o z i k, *Pralaci i kanonicy sandomierscy w okresie średniowiecza*, Toruń 2004, s. 150-151).

Łaskarzycowi i Pawłowi Włodkowicowi. W roku następnym, jako prokurator Wojciecha Jastrzębca udał się na sobór w Konstancji, gdzie sprawował funkcję sekretarza przewodniczącego polskiej delegacji⁵⁹. Sobór stał się dla niego jednak przede wszystkim okazją do zdobycia osobistych korzyści. Już 8 XI 1415 r. Wolfram przyjął urząd kolektora Kamery Apostolskiej w Królestwie Polskim⁶⁰, choć jego dotychczasowa działalność zdawała się świadczyć o zupełnie innych zainteresowaniach aniżeli objęcie funkcji papieskiego urzędnika. Rozpoczął również działania, których celem był awans w hierarchii kościelnej, a co za tym idzie powiększenie swych dochodów⁶¹.

Jeszcze przed wyborem nowego papieża sobór przyrzekł mu wakującą kanonię katedralną w Krakowie, a nominację tę potwierdził Marcin V 21 XI 1417 roku. Nie wiadomo, czy rzeczywiście zdecydowały tu przyrzeczenia soborowe, czy też zabiegi i własna inicjatywa Wolframa. W XII 1417 r. wystosował on prośbę o kolejne beneficjum, tym razem w kapitule wrocławskiej. W 1419 r. drogą zamiany za kantorę wiślicką wszedł natomiast w posiadanie scholasterii gnieźnieńskiej. Posiadanie tej prałatury umożliwiło mu w niedługim czasie objęcie, również drogą zamiany, archidiaconat krakowski⁶².

Piotr Wolfram, jako zaufany referendarz i familiaris, posiadał również prerogatywy przekraczające sferę finansów, z których korzystał, przekazując papieżowi poufne informacje⁶³. Stało się to przyczyną zatargu z Jagiełłą, który oskarżył go o zdradę i wyjawianie tajemnic pań-

⁵⁹ *BP*, t. 3, nr 1481, s. 257, M. Z w i e r c a n, *Piotr Wolfram*, s. 404, K. O ż ó g, *Uczeni*, s. 269, 271-272, K. P i e r a d z k a, *Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei*, [w:] *Dzieje UJ*, t. 1, Kraków 1964, s. 96.

⁶⁰ *VMPL*, t. 2, nr 21, s. 17, J. D r a b i n a, *Kontakty papieżstwa*, s. 57, J. K r z y ż a n i a k o w a, *Koncyliaryści heretycy i schizmatycy*, Kraków 1989, s. 49, S. S z c z u r, *Skarbowość papieska*, s. 166-167.

⁶¹ Szczegółowy opis kariery kościelnej Piotra Wolframa wraz z wykazem posiadanych beneficjów – S. S z c z u r, *Skarbowość papieska*, s. 168, M. D. K o w a ł s k i, *Dlaczego warto było zostać kolektorem? Kariery papieskich kolektorów generalnych w Polsce w XV wieku*, „Roczniki Historyczne”, t. 80, 2014, s. 135-138.

⁶² *CE*, t. 2, nr 76-79, s. 88-90, *VMPL*, t. 2, nr 17, 20, s. 16, *BP*, t. 3, nr 137, s. 26, t. 4, nr 2, s. 3, nr 75, s. 89, S. S z c z u r, *Skarbowość papieska*, s. 168.

⁶³ K. B a c z k o w s k i, *Argument obrony wiary w służbie dyplomacji polskiej*, [w:] *Ludzie – Kościół – Wierzenia. Studia z dziejów kultury i społeczeństwa Europy Środkowej (średniowiecze – wczesna epoka nowożytna)*, red. W. I w a ń c z a k, Warszawa 2001 s. 214.

stwowych. Dlatego też w 1423 r., w obawie przed królem, Wolfram wyjechał do Rzymu szukając poparcia u papieża. Dzięki wsparciu Marcina V, mógł jednak wrócić do Krakowa⁶⁴. Widocznie odzyskał zaufanie monarchy, skoro ten w 1428 r. powierzył mu kolejną misję do Rzymu, której celem było tym razem uzyskanie prowizji na biskupstwo wrocławskie dla Jana Szafrąca. Dyplomata zmarł w Magliano Sabina, w drodze powrotnej do Polski⁶⁵.

Akcje podjęte w kurii przez Adama z Będkowa i Piotra Wolframa kontynuowali w kurii kolejni dyplomaci. Latem 1411 r., w celu złożenia obediencji Janowi XXIII, do Włoch udało się oficjalne poselstwo polskie. Jego celem miało być także zrelacjonowanie papieżowi przebiegu wojny z Zakonem. Główny ciężar działań tego poselstwa spoczywał na Andrzeju Łaskarzycu, który miał już za sobą kilka misji dyplomatycznych, przede wszystkim na ziemi krzyżackiej⁶⁶. Kształcił się m.in. we Włoszech, wtedy też zapewne zetknął się z kurią papieską i włoskimi środowiskami uniwersyteckimi⁶⁷. Po ukończeniu studiów prawniczych w Padwie w 1405 r., przebywał w kurii przez kilka lat jako referendariusz i *corrector litterarum* w kancelarii papieskiej, a także familiaris Grzegorza XII, od którego otrzymał nawet nominację na kolektora Kamery Apostolskiej w Polsce⁶⁸. Zarówno w kurii, jak również na dworze Ruprechta z Palatynatu, którego był kapelanem, miał okazję zorientować się w meandrach papieskiej i niemieckiej polityki.

⁶⁴ K. O ż ó g, *Uczeni*, s. 294.

⁶⁵ S. S z c z u r, *Skarbowość papieska*, s. 168-169.

⁶⁶ Przebieg tej misji dość dokładnie relacjonuje J. Długosz, który podaje, że do papieża udali się prepozyt wrocławski Andrzej Łaskarzyc, Marcin z Wrocimowic, chorąży krakowski i Zbigniew Oleśnicki, sekretarz królewski, od którego kronikarz zapewne zaczerpnął informacje w tej sprawie – DAn (1406-1412), s. 183-184, K. O ż ó g, *Udział Andrzeja Łaskarzycy w sprawach i sporach polsko-krzyżackich*, [w:] *Polska i jej sąsiedzi w późnym średniowieczu*, red. K. O ż ó g, S. S z c z u r, Kraków 2000, s. 165, M. F r o n t c z y k, *Andrzej Łaskarz*, s. 148, A. F. G r a b s k i, *Polska w opiniach Europy Zachodniej XIV-XV wiek*, Warszawa 1968, s. 250.

⁶⁷ J. K r z y ż a n i a k o w a, *Andrzej Łaskarz – patron polskich koncyliarystów*, [w:] *Ludzie – Kościół – Wierzenia. Studia z dziejów kultury i społeczeństwa Europy Środkowej (średniowiecza i wczesna kultura nowożytna)*, red. W. I w a Ń c z a k, S. K. K u c z y Ń s k i, Warszawa 2001, s. 267.

⁶⁸ *BP*, t. 3, nr 1204, s. 197, nr 1068, s. 176, M. F r o n t c z y k, *Andrzej Łaskarz*, s. 128, J. D r a b i n a, *Kontakty papiestwa*, s. 43-44.

W 1411 r., stojąc na czele poselstwa obediencyjnego wygłosił przed papieżem mowę, w której przeciwstawił się zabiegom krzyżackiej dyplomacji w kurii, jednocześnie przedstawiając króla jako sprawiedliwego władcę i wzorowego chrześcijanina⁶⁹.

W tym samym czasie przebywał w kurii inny wymieniony już poseł królewski, Jan Śledź z Lubienia⁷⁰. Postarał się on u papieża o list, który Jan XXIII wydał 5 XII 1411 r., wzywając Polaków i Zakon do zachowania pokoju. Jednocześnie dyplomata ten zakończył swoją oficjalną misję na dworze papieskim. Pomimo tego, udawał się do Stolicy Apostolskiej jeszcze trzykrotnie, w 1412, 1420 i 1424 r., jednak były to misje doraźne i niezwiązane z działaniami antykrzyżackimi⁷¹. W 1413 r. na dwór papieski przybył natomiast ponownie Andrzej Łaskarzyc. Misja znów dotyczyła konfliktów z Zakonem, którymi zajmował się on od czasu powrotu z kurii w 1411 r. jako znający język niemiecki prawnik⁷². Jego działania nie zostały dobrze odebrane przez przedstawicieli wielkiego mistrza, skoro prokurator krzyżacki przebywający w tym czasie w Rzymie nazwał go zagorzałym przeciwnikiem Zakonu. Z jego korespondencji można dowiedzieć się także, że Łaskarzyc kierował działaniami dyplomacji polskiej na dworze papieskim w tym czasie.

Działania te były kontynuacją wcześniejszych poselstw, w czasie których był on pełnomocnikiem strony polskiej do postępowania procesowego przed sądem polubownym Zygmunta Luksemburskiego. Następnie, od I 1413 r. reprezentował Polskę przed Benedyktem Macraiem, przedstawicielem króla rzymskiego⁷³. Rok po powrocie

⁶⁹ M. K o w a l c z y k, *Mowa obediencyjna do antypapieża Jana XXIII*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”, R. 46, 1996, s. 19, K. O ż ó g, *Udział Andrzeja Łaskarzyca*, s. 169-172, s. 165, A. F. G r a b s k i, *Polska w opiniach*, s. 250.

⁷⁰ CE, t. 2, nr 40, s. 47.

⁷¹ Misję w 1424 r. pełnił wraz z Marcinem z Goworzyny – J. Krzyżaniakowa, *Marcin z Goworzyny*, [w:] *PSB*, s. 367, T a ż, *Kancelaria*, t. 2, s. 44.

⁷² M. F r o n t c z y k, *Andrzej Łaskarzyc*, s. 146-147, W. S i e r a d z a n, *Misja Benedykta Macraia w latach 1412-1413*, Malbork 2009, s. 54-55, K. P i o t r o w i c z, *Andrzej Łaskarzyc*, [w:] *PSB*, t. 1, s. 104, K. O ż ó g, *Udział Andrzeja Łaskarzyca*, s. 169-172. Zgodnie z relacjami wspomnianego prokuratora w kurii pewne zarzuty pod adresem Zakonu wysuwał także w 1413 r. notariusz królewski Mikołaj Bruchrink z Szadka – J. K r z y ż a n i a k o w a, *Kancelaria*, t. 1, s. 77.

⁷³ K. P i o t r o w i c z, *Andrzej Łaskarzyc*, s. 104, K. O ż ó g, *Udział*, s. 169-172, M. F r o n t c z y k, *Andrzej Łaskarzyc*, s. 148, W. S i e r a d z a n, *Misja*, s. 54.

z kurii, wyjechał jako członek polskiej delegacji na sobór w Konstancji, gdzie aktywnie włączył się w prace wielu komisji, przywożąc dla siebie potwierdzenie prowizji na tron biskupi w Poznaniu⁷⁴. W 1419 r. przebywał już u boku króla w Nowym Sączu, uczestnicząc w rokowaniach z Zygmuntem Luksemburskim, a w 1420 r. jako polski poseł udał się do Wrocławia⁷⁵. W 1423 r. wyjechał na sobór do Pawii, w którym uczestniczył jako jedyny z Polaków i przewodził mu w chwili, gdy zdecydowano o przeniesieniu jego obrad do Sieny. Włączając się w soborowe prace nad reformą Kościoła, w I 1424 r. skierowany został przez Władysława Jagiełłę do Rzymu, aby na dworze Marcina V odpierać antypolskie zarzuty Krzyżaków⁷⁶. Uczestniczył wówczas w konsystorzu, w czasie którego Jan Falkenberg odwołał swoje poglądy głoszone od czasu soboru w Konstancji. Była to zarazem ostatnia misja dyplomatyczna Andrzeja Łaskarzyca, który jeszcze w kurii, ze względu na podeszły wiek, wystąpił z prośbą o zwolnienie go z obowiązków biskupa, na co papież nie wyraził wtedy zgody⁷⁷. W 1425 r. wrócił natomiast do Poznania, gdzie spędził ostatni rok swojego życia, do końca służąc królowi i angażując się w sprawy krzyżackie⁷⁸.

Ciężar prowadzenia spraw krzyżackich, przede wszystkim w kurii rzymskiej, przejął po Andrzeju Łaskarzycu, Paweł Włodkowic. Obaj uczeni przyjaźnili się od czasu studiów w Pradze, choć niewykluczone, że poznali się wcześniej, jeszcze w szkole katedralnej⁷⁹. Właśnie nad Wełtawą uzyskał w 1393 r. Włodkowic tytuł magistra sztuk wyzwolonych, a następnie studiował na wydziale prawa. Po powrocie z Pragi objął scholasterię poznańską, a dwa lata później, być może dzięki

⁷⁴ O działalności soborowej Andrzeja Łaskarza pisali m.in. – K. Ożóg, *Uczeni*, s. 267-272, J. Krzyżaniakowa, *Andrzej Łaskarz*, s. 267-272, M. Frontczyk, *Andrzej Łaskarz*, s. 152-153, T. Graff, *Episkopat*, s. 214-215, A. F. Grabski, *Polska w opiniach*, s. 310-311, T. Silnicki, *Sobory powszechnie a Polska*, Warszawa 1962, s. 70.

⁷⁵ DAn (1413-1430), s. 110.

⁷⁶ BP, t. 4, nr 1111, s. 183, J. Krzyżaniakowa, *Andrzej Łaskarz*, s. 276, Z. H. Nowak, *Dyplomacja polska*, s. 336, K. Ożóg, *Uczeni*, s. 282-283.

⁷⁷ K. Ożóg, *Udział Andrzeja Łaskarzyca*, s. 179.

⁷⁸ Jeszcze w 1425 r. wystąpił m.in. na liście świadków pokoju brzeskiego – K. Piotrowicz, *Andrzej Łaskarz*, s. 106.

⁷⁹ L. Ehrlich, *Paweł Włodkowic*, s. 50.

protekcji Andrzeja Łaskarzyca, kanoniję płocką⁸⁰. Dzięki tym prebendam mógł wyjechać na studia do Padwy, gdzie ponownie miał okazję spotkać się ze swym protektorem. Studia prawnicze kontynuował Włodkowiec w latach 1404-1408, uzyskując stopień licencjata dekretów⁸¹, a następnie wrócił do kraju, gdzie na przełomie lat 1411 i 1412 uzyskał promocję doktorską⁸². W tym czasie objął też kustodię krakowską i rozpoczął służbę w królewskiej dyplomacji, angażując się w liczne misje związane ze sporem z Krzyżakami. Prawdopodobnie krakowski uczony po raz pierwszy zetknął się z tym problemem przy okazji procesu polsko-krzyżackiego toczonego w Budzie w 1412 r. Wziął wówczas udział w końcowej fazie postępowania przed komisarzem Benedyktem Macraiem⁸³. Jako prokurator prepozyta wrocławskiego, Łaskarzyca, uczestniczył także w 1414 r. w spotkaniu zwołanym w Budzie w celu kontynuowania procesu. Mógł wtedy zapoznać się z zebraną dotychczas dokumentacją procesową strony polskiej, przygotowaną przez późniejszego biskupa poznańskiego. U boku tego uczonego nabierał Paweł Włodkowiec doświadczenia w kwestiach sporu z Zakonem, a następnie przejął po nim prowadzenie tych spraw, czego pełny wyraz dał jako poseł królewski na soborze w Konstancji⁸⁴. Po powrocie zaangażował się w proces przed Zygmuntem Luksemburskim, a w 1420 r. wziął udział w poselstwie na sąd rozjemczy do Wrocławia⁸⁵. Jako zaangażowany w tematykę polsko-krzyżacką dyplomata, w 1420 r. wyjechał do Rzymu, aby tam kierować działaniami zmierzającymi do przekazania procesu w ręce papieża⁸⁶. Tutaj też przygoto-

⁸⁰ M. Czyżak, *Kapituła katedralna w Gnieźnie w świetle metryki z lat 1408-1448*, Poznań 2003, s. 377, K. Ożóg, *Praskie studia prałatów i kanoników katedralnych metropolii gnieźnieńskiej w drugiej połowie XIV i na początku XV wieku*, [w:] *Duchowieństwo kapitulne w Polsce średniowiecznej i wczesnonowożytnej*, red. A. Radziwiński, Toruń 2000, s. 152.

⁸¹ T. Brzostowski, *Paweł Włodkowiec*, s. 49-59.

⁸² Przed promocją doktorską został kustoszem i kanonikiem kapituł krakowskiej – K. Górski, *Paweł Włodkowiec*, [w:] *PSB*, t. 25, s. 378.

⁸³ L. Ehrlich, *Paweł Włodkowiec*, s. 50-51.

⁸⁴ *DAn* (1413-1430), s. 163. K. Pieradzka, *Uniwersytet*, s. 99, 103-104, T. Graff, *Episkopat*, s. 212-216, K. Ożóg, *Uczeni*, s. 168, 183-186.

⁸⁵ *DAn* (1413-1430), s. 111.

⁸⁶ *Tamże*, s. 155, Z. H. Nowak, *Międzynarodowe procesy polubowne jako narzędzie polityki Zygmunta Luksemburskiego w północnej i środkowowschodniej Europie*, Toruń

wał stanowisko prawne strony polskiej, przeciwstawiając się argumentacji krzyżackiej własnymi traktatami, mapami spornych ziem oraz opiniami zaangażowanych przez niego prawników włoskich. Świadczy to również o dobrej znajomości przez Pawła Włodkowica włoskich kręgów intelektualnych⁸⁷. Na terenie Włoch przebywał jeszcze w 1424 r. Odebrał wówczas uwierzytelnione akta procesu z Zakonem. Wtedy też, m.in. w jego obecności, Jan Falkenberg, autor *Satyry*, odwołał swoje heretyckie poglądy. Od tego czasu Paweł Włodkowic nie uczestniczył w działalności dyplomatycznej, jednak gdy w 1430 r. wyjechał do Padwy, dowiedziawszy się o najeździe Krzyżaków na ziemię dobrzyńską, próbował bezskutecznie przyłączyć się do poselstwa polskiego, które przybyło do Włoch, by poinformować papieża o wojennych działaniach Zakonu. Pojawiły się wówczas pogłoski, że wstąpił do zakonu benedyktynów w Subiaco. Z pewnością natomiast nie było go w kraju, na co wskazują liczne próby pozbawienia go posiadanych beneficjów. Do Polski wrócił on dopiero w 1435 r. i zmarł rok później w Krakowie⁸⁸.

We wspomnianym poselstwie z 1420 r. wziął również udział inny poseł królewski, wywodzący się z Mediolanu, Jakub de Paravesino. Znający Włochy od urodzenia, posiadający liczne kontakty na dworach italskich, w tym również w kurii, z pewnością jak nikt inny zorientowany był w interesach Królestwa Polskiego na dworze papieża. Przybył on do Krakowa prawdopodobnie na początku XV wieku. Dość szybko dostał się na dwór królewski i już w 1414 r. udał się jako poseł Jagielly do Bolonii. Będąc zaufanym człowiekiem króla uczestniczył także w soborze w Konstancji, gdzie miał nawiązać pewne kontakty z kardynałem Wilhelmem Fillastre, który następnie przez jakiś czas współpracował z dyplomacją polską w kurii rzymskiej.

1981, s. 112-113, S. Zajączkowski, *Studia nad procesami Polski i Litwy z Zakonem Krzyżackim w latach 1420-1423*, „Ateneum Wileńskie”, t. 12, 1937, s. 358.

⁸⁷ K. Ożóg, *Współpraca prawników włoskich z Pawłem Włodkowicem w procesie polsko-krzyżackim w Rzymie w latach 1420-1421*, „Nasza Przeszłość”, t. 76, 1991, s. 83-105.

⁸⁸ Od 1418 r. był kanonikiem poznańskim, a od 1421 r. kanonikiem gnieźnieńskim, krakowskim i wrocławskim, a także kustoszem kolegiaty św. Wita na zamku kruszwickim i proboszczem w Kłodawie – K. Górski, *Paweł Włodkowic*, s. 380.

W 1419 r. Jakub z Mediolanu ponownie wyruszył do Stolicy Apostolskiej, w sprawie prowadzonej przez króla przeciw biskupowi łuckiemu⁸⁹. Być może miał przy okazji załatwić także sprawy dotyczące konfliktu z Krzyżakami. W liście z końca września 1419 r. prokurator Jan Tiergart donosił bowiem wielkiemu mistrzowi o sporach, jakie toczył z posłami polskimi przed papieżem i kardynałami⁹⁰. Możliwe, że jednym z nich był właśnie Jakub de Paravesino.

W połowie 1420 r. poseł wrócił do Krakowa, jednak w maju lub czerwcu tego roku udał się do papieża ponownie, tym razem z Pawłem Włodkowicem⁹¹. Zadaniem Jakuba podczas tej misji było także nawiązanie pewnych kontaktów z dworami włoskimi⁹². Dzięki jego poparciu na czele legacji papieskiej, której celem miało być rozstrzygnięcie sporu polsko-krzyżackiego, stanął Antoni Zeno. Jakub aktywnie włączył się również w proces toczony przed wysłannikiem papieskim. Prawdopodobnie kursował w tym czasie między Rzymem i Krakowem, będąc stałym łącznikiem króla z Pawłem Włodkowicem. Z listu z 25 XI 1420 r. wynika, że krakowski uczyony właśnie przez Jakuba Paravessino przesyłał opinie prawników królowi, radzie królewskiej oraz wykładowcom Uniwersytetu Krakowskiego⁹³.

Do Rzymu udawał się jeszcze dwukrotnie. W 1423 r. prowadził negocjacje dotyczące stosunku Polski i Litwy do husytów, donosząc o zarządzeniach antyhusyckich w Polsce. Zajmował się także sprawą nominacji Zbigniewa Oleśnickiego na biskupstwo krakowskie⁹⁴. Misja zapewne przeciągnęła się do następnego roku, kiedy w styczniu 1424 r. poseł był obecny na konsystorzu, podczas którego Jan Falkenberg odwołał swoje poglądy. Ponownie spotkał się wtedy z Pawłem Włod-

⁸⁹ D. Quirini-Popławska, *Paravesino Jakub*, [w:] *PSB*, t. 25, J. Ptaśnik, *Z dziejów kultury włoskiego Krakowa*, „Rocznik Krakowski”, R. 9, s. 190, 196-197, Tenże, *Włoski Kraków*, s. 91-92.

⁹⁰ K. Ożóg, *Uczeni*, s. 223.

⁹¹ *DAn* (1413-1430), s. 155.

⁹² J. Ptaśnik, *Włoski Kraków*, s. 92-93, S. Zajączkowski, *Studia*, s. 354-355.

⁹³ D. Quirini-Popławska, *Paravesino Jakub*, s. 197, K. Ożóg, *Uczeni*, s. 235.

⁹⁴ Posła wspierał delegat kapituły, znany w kurii doktor dekretów Adam z Będkowa (P. Dembiński, *Poznańska kapituła*, s. 340). Kolporterem listów w tej sprawie był Maciej Dryja – J. Drabina, *Kontakty listowne papieża Marcina V z Władysławem Jagiełłą*, „Studia Historyczne”, t. 45, 2002, s. 111, Z. H. Nowak, *Dyplomacja polska*, s. 341-342, Tenże, *Międzynarodowe procesy*, s. 114-115.

kowicem. Po raz kolejny Jakub z Mediolanu pojawił się w Rzymie w 1425 r., a jego misja tym razem dotyczyła uzyskania zatwierdzenia Stanisława Pawłowskiego na biskupstwie płockim⁹⁵. W liście do Marcina V w 1425 r. król polecał Jakuba papieżowi, prosząc go, aby *relatibus dignetur S. V. velud mihi fidem in hac re benigne adhibere*. Jest to zarazem ostatnia potwierdzona informacja źródłowa na temat posła z Mediolanu. Po 1425 r. wieść o nim zanika⁹⁶. Być może wtedy zmarł lub zdecydował się na powrót do Włoch.

Do grona dyplomatów Władysława Jagiełły w kurii rzymskiej dołączył w latach 20. XV wieku Mikołaj Lasocki. W krótkim czasie przejął on kierownictwo nad większością spraw królewskich toczonych w Stolicy Apostolskiej. Wywodzący się z niezbyt zamożnej rodziny szlacheckiej osiadłej w ziemi dobrzyńskiej, swoją karierę zaczynał w krakowskim środowisku kancelaryjnym, jako notariusz publiczny. Źródło z 1435 r. nazywa go doktorem prawa, jednak miejsce jego studiów nie jest znane⁹⁷. Szersze przygotowanie do pracy w dyplomacji otworzyła mu zapewne praca w kancelarii królewskiej, w której pracował od 1422 r. jako notariusz, a następnie od 1423 r. jako sekretarz⁹⁸. Pod koniec tego roku po raz pierwszy udał się także do Włoch jako dyplomata Władysława Jagiełły. Jego pobyt w Rzymie związany był przede wszystkim z odpieraniem zarzutów przeciwko królowi oskarżanemu o sojusz z heretykami⁹⁹. W liście Marcina V z 10 kwietnia 1424 r. Lasocki został nazwany posłem królewskim, musiał więc jeszcze wtedy przebywać w kurii¹⁰⁰. Jak wynika z listu miał także usprawiedliwić króla przed papieżem i księżętami włoskimi w związku z oskarżeniami dotyczący-

⁹⁵ D. Quirini-Popławska, *Paravesino Jakub*, s. 197, K. Ożóg, *Uczeni*, s. 249.

⁹⁶ J. Ptaśnik, *Włoski Kraków*, s. 94.

⁹⁷ H. Barycz, *Polacy na studiach w Rzymie w opoce Odrodzenia (1440-1600)*, Kraków 1938, s. 24-26.

⁹⁸ Od 1418 r. był notariuszem publicznym. W 1422 r. spisywał akta w procesie polsko-krzyżackim jako notariusz publiczny „apostolica et imperiali auctoritate” – T. Witczak, *Mikołaj Lasocki*, [w:] *PSB*, t. 16, s. 542, A. Kowalska-Pietrzak, *Pralaci i kanonicy kapituły łęczyckiej do schyłku XV wieku*, Łódź 2004, s. 64, J. Krzyżaniakowa, *Kancelaria*, t. 2, s. 226-227.

⁹⁹ P. Dembiński, *Poznańska kapituła*, s. 566.

¹⁰⁰ *BP*, t. 4, nr 1319, s. 242.

mi ucieczki Zygmunta Korybutowicza do Czech¹⁰¹. Kierował równocześnie sprawą związaną z odwołaniem *Satyry* przez Jana Falkenberga i przedstawieniem rezygnacji Władysława Jagiełły z apelacji związanej z wyrokiem soboru w Konstancji w tej sprawie¹⁰².

Po krótkim pobycie w Polsce, w sierpniu 1424 r. Mikołaj Lasocki ponownie wyjechał do Rzymu, tym razem w sprawie przyłączenia ziemi lubelskiej do diecezji chełmskiej¹⁰³. Na terenie kurii pozostawał jeszcze w roku następnym, negocjując w sprawie prowizji na biskupstwo płockie dla Stanisława Pawłowskiego i prowizji na prepozyturę gnieźnieńską dla Przedwoja z Grądów¹⁰⁴. Po raz kolejny został wysłany na dwór papieski na początku 1427 r. Celem poselstwa było tym razem uzyskanie prowizji na biskupstwo poznańskie dla Stanisława Ciołka¹⁰⁵. Wobec zaciętości i oporu papieża, niewiele udało mu się zdziałać, jednak po śmierci Mirosława z Brudzewa, kontrkandydata na wakujące biskupstwo i dzięki zneutralizowaniu działań przeciwników Ciołka, papież udzielił zgody na jego nominację. Otrzymał także od króla wszelkie pełnomocnictwa do załatwienia spraw polskich. Jedną z tych spraw była zapewne kwestia husycka, która w tym czasie ponownie została podjęta na forum kurii¹⁰⁶.

¹⁰¹ VMPL, t. 2, nr 38-39, s. 29-30, J. Drabina, *Papiestwo*, s. 81-84, Cz. Bartnik, *Rzym a stosunki czesko-polskie za Władysława Jagiełły*, Lublin 1993, s. 108, A. F. Grab ski, *Polska w opiniach*, s. 352-353. Wtedy także Mikołaj Lasocki wspomniany jest jako poseł królewski – *Nic. Secr. Serenitatis tue* – BP, t. 4, nr 1319, s. 242, CE, t. 2, nr 136, s. 180.

¹⁰² J. Drabina, *Papiestwo*, s. 86-87, A. Kowalska-Pietrzak, *Pralaci*, s. 64.

¹⁰³ DAn (1413-1430), s. 207-209, J. Krzyżaniakowa, *Kancelaria*, t. 2, s. 127, K. Ożóg, *Uczeni*, s. 295.

¹⁰⁴ J. Krzyżaniakowa, *Kancelaria*, t. 2, s. 127-128.

¹⁰⁵ Sprawę wspomnianej prowizji Mikołaj Lasocki przejmował od innego królewskiego posła, Adama Świnki, którego zabiegi nie przyniosły rezultatów, wobec czego w II 1427 roku został odwołany do kraju – M. Cz y ż a k, *Kapituła katedralna*, s. 312, Z. K o w a l s k a, *Stanisław Ciołek (†1437): podkanclerzy królewski, biskup poznański, poeta dworski*, Kraków 1993, s. 6-70. W tej samej sprawie w latach 1426-1427 przebywał w kurii Jan z Wywli, który miał donosić królowi o aktualnej sytuacji oraz notariusz królewski Zygmunt (por. CE, t. 2, nr 134, s. 171-178, BP, t. 4, nr 1781, s. 323-324, nr 2360, s. 437, J. Krzyżaniakowa, *Kancelaria*, t. 2, s. 79-80, s. 133, P. D e m b i ń s k i, *Poznańska kapituła*, s. 483.

¹⁰⁶ BP, t. 4, nr 1781, s. 323-324, J. Drabina, *Kontakty listowne*, s. 111, Z. K o w a l s k a, *Stanisław Ciołek*, s. 70-71.

W 1429 r. Mikołaj Lasocki ponownie pojawia się w źródłach z tytułem kustosa gnieźnieńskiego¹⁰⁷. Dwa lata później wyruszył po raz kolejny na dwór papieski ze skargą na Zakon, który pozostając w sojuszu ze Świdrygiełłą najechał północne rubieże Królestwa Polskiego¹⁰⁸. Prawdopodobnie poselstwo dotarło do papieża na początku stycznia 1432 roku. Wspomina o nim w liście do Jagiełły z 22 III 1432 r. sam Eugeniusz IV, mówiąc o przybyciu *oratores Iohannem militem Laska et Nicolaum custodem Burgnensen*¹⁰⁹. Ten ostatni, na publicznej audiencji u papieża 16 II 1432 r. wygłosił mowę skierowaną przeciw Zakonowi oraz oskarżył go o łamanie pokoju z 1422 r. i sojusz z husytami, co wywołało polemikę z Kasparem von Wanden¹¹⁰. Mimo ostrej reakcji prokuratora krzyżackiego, papież w liście z 22 III 1432 r. obiecał Jagielle przysłanie do Polski legatów i prosił o pozostawienie w Rzymie jednego z posłów, Mikołaja Lasockiego *pro honore tuo conservando et tuis negociis dirigendis*¹¹¹. Przebywał on w kurii jeszcze przez kilkanaście miesięcy, reprezentując króla i aktywnie odpierając krzyżackie zarzuty¹¹². W kraju pojawił się natomiast z pewnością w lipcu 1433 r. W lutym 1434 r. na zjeździe w Nowym Korczynie został wybrany delegatem królewskim, tym razem na sobór w Bazylei, gdzie również brał aktywny udział w polemiki-

¹⁰⁷ Występował już wówczas jako kanonik krakowski, kanonik św. Jerzego w Gnieźnie i archidiakon płocki (archidiakonatu jednak nie objął), prowidowany na kanonikaty poznański i gnieźnieński – *BP*, t. 4, nr 2258, s. 470. Kustodię gnieźnieńską objął drogą zamiany z Przedwojem z Grądów, który objął kanonię krakowską (por. *BP*, t. 4, nr 2515, 2517, 2523, 2524, s. 466-467 – w XII 1430 r. tocząc spór o prebendę św. Marcina w Krakowie, uzyskał prowizję na altarię św. Tomasza w Krakowie oraz starał się o kantorię krakowską – A. K o w a l s k a - P i e t r z a k, *Pralaci*, s. 64-65).

¹⁰⁸ Jeszcze w 1430 r. wpłynęła do papieża skarga na Zakon. Być może dostarczył ją do kurii Piotr Łęczycycki, który pod koniec tego roku przebywał na papieskim dworze – H. C h ł o p o c k a, *Uwagi o tzw. „Ostatnim słowie” Pawła Włodkowica o Zakonie Krzyżackim*, „Zapiski Historyczne”, t. 58, 1993, z. 2-3, s. 22.

¹⁰⁹ *CE*, t. 2, nr 205, s. 293. *DAn* (1431-1444), s. 110. Wspomniany rycerz Jan Laska, towarzyszący Mikołajowi Lasockiemu, to późniejszy kanclerz, Jan Koniecpolski – W. Z a w i t k o w s k a, *W służbie pierwszych Jagiellonów. Życie i działalność kanclerza Jana Taszki Koniecpolskiego*, Kraków 2005, s. 134.

¹¹⁰ *CE*, t. 2, nr 199, str. 271-273.

¹¹¹ *Tamże*, t. 2, nr 205, s. 293.

¹¹² L. G r o s s é, *Stosunki Polski z soborem bazylejskim*, Warszawa 1885, s. 122. W czasie pobytu w kurii uzyskał również dla siebie prowizję na prepozyturę skalbmierską (prowizja z 4 VI 1432 r. – *BP*, t. 5, nr 133, s. 24).

kach z dyplomacją krzyżacką¹¹³. Była to zarazem ostatnia misja Mikołaja Lasockiego jaką sprawował z ramienia Jagiełły¹¹⁴.

Przedstawiona powyżej grupa dyplomatów Władysława Jagiełły nie była grupą jednorodną pod względem pochodzenia, wykształcenia, czy sprawowanych funkcji publicznych. Spośród wymienionych jedenastu dyplomatów, ośmiu legitymowało się pochodzeniem szlacheckim. Wśród nich był zarówno przedstawiciel wielkopolskiego możnowładczego rodu Nałęczów (Dobrogost z Nowego Dworu) jak i wywodzący się z niezamierzonych rodów ziemi dobrzyńskiej Paweł Włodkowic oraz Mikołaj Lasocki. Pozostałe trzy osoby (Mikołaj Trąba, Piotr Wolfram, Jakub de Paravesino) pochodziły natomiast ze stanu mieszczańskiego.

Spośród jedenastu posłów królewskich, trzech pochodziło z Wielkopolski (Dobrogost z Nowego Dworu, Piotr Wysz, Andrzej Łaskarzyc), trzech z Małopolski (Mikołaj Trąba, Wojciech Jastrzębiec i Piotr Wolfram, który sam pisał o sobie, że pochodzi z Krakowa), dwóch z ziemi dobrzyńskiej (Paweł Włodkowic, Mikołaj Lasocki) i jeden z ziemi łączycko-sieradzkiej (Adam z Będkowa). Z Kujaw pochodził Doliwita, Jan Śledź z Lubienia. Jeden z posłów, Jakub de Paravesino, był z pochodzenia Włochem.

Długoletnie zmagania z dyplomacją krzyżacką na gruncie kurii rzymskiej oraz zaangażowanie Polski w ruch soborowy miały wpływ na skład poselstw, w które najczęściej angażowani byli wykształceni na włoskich uczelniach prawnicy. Znajomości nawiązane w czasie studiów nierzadko pozwalały już w czasie podejmowanych misji dyplomatycznych pozyskać przychylność osób znajdujących się z bliskim otoczeniu papieża, co znacznie ułatwiało i przyspieszało załatwianie powierzonych spraw. Ośmiu dyplomatów Władysława Jagiełły legitymowało się stopniem uniwersyteckim. Doktorat obojga praw

¹¹³ Jeszcze w III-IV 1434 r. został wspomniany jako poseł do papieża w sprawie zatwierdzenia Władysława Oporowskiego na biskupstwie wrocławskim – BP, t. 5, nr 281, 300, s. 110, J. Krzyżaniakowa, *Kancelaria*, t. 2, s. 115, A. Kowalska-Pietrzak, *Pralaci*, s. 65.

¹¹⁴ Więcej o soborowej działalności Mikołaja Lasockiego – DAN (1431-1444), s. 137, 142, K. Grodziska, *Mikołaja Lasockiego pochwała Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi na soborze bazylejskim*, „Annalecta Cracoviensia”, t. 20, 1988, s. 383, T. a. z., *Mikołaja Lasockiego apel o pokój na kongresie w Arras w 1435 r.*, „Studia Historyczne”, t. 35, 1992, T. Graff, *Episkopat*, s. 230-232, L. Grossé, *Stosunki Polski*, s. 39-42, T. Siłnicki, *Sobory*, s. 104-111, 127-129, Z. H. Nowak, *Dyplomacja polska*, s. 402-404.

uzyskany 19 XII 1386 r. posiadał Piotr Wysz. Późniejszy biskup krakowski studia rozpoczął jednak w Pradze. Przed 1376 r. uzyskał tam tytuł magistra sztuk wyzwolonych, a następnie wyjechał do Padwy, gdzie 3 IV 1386 r. uzyskał doktorat dekretów¹¹⁵. Doktorami prawa kanonicznego byli Dobrogost z Nowego Dworu, Jan Śledź z Lubienia, Andrzej Łaskarzyc, Adam z Będkowa, i Paweł Włodkowic. Pierwszy z nich, późniejszy biskup poznański i arcybiskup gnieźnieński Dobrogost, uzyskał ten tytuł w Padwie¹¹⁶. Najprawdopodobniej tam także studiował Jan Śledź z Lubienia¹¹⁷. W 1405 r. studia prawnicze zakończył w tym mieście Andrzej Łaskarzyc. Podobnie jak jego krewniak Piotr Wysz, studia rozpoczął w Pradze, gdzie uzyskał 1392 r. tytuł bakałarza dekretów¹¹⁸. Adam z Będkowa tytuł doktora dekretów zdobył w 1413 r. w Bolonii, a Paweł Włodkowic w Krakowie. Ten ostatni studia w zakresie sztuk wyzwolonych i prawa kanonicznego odbył jednak nad Wełtawą. W 1389 r. zdobył tam tytuł bakałarza, a w 1393 r. magistra na wydziale *atrium*, *kontynuując następnie naukę we Włoszech*¹¹⁹. Z tytułem doktora dekretów pojawia się w źródle z 1435 r. także Mikołaj Lasocki¹²⁰. Licencjat dekretów uzyskany w Bolonii posiadał natomiast Piotr Wolfram¹²¹.

Brak natomiast udokumentowanych źródłowo informacji o wykształceniu Mikołaja Trąby, czy Wojciecha Jastrzębca. Przebieg karier tych dyplomatów pozwala jednak przypuszczać, że ich edukacja nie zakończyła się w szkole katedralnej. Pobytu Mikołaja Trąby na żadnym uniwersytecie nie potwierdzają znane źródła, ale stałe kontakty jakie utrzymywał z wychowankami praskiej wszechnicy w kancelarii

¹¹⁵ K. O ż ó g, *Formacja intelektualna biskupów krakowskich w średniowieczu*, [w:] *Cracovia-Polonia-Europa: studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w 65. rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej*, red. W. B u k o w s k i, K. O ż ó g, F. S i k o r a, S. S z c z u r, Kraków 1995, s. 171-172.

¹¹⁶ S. T r o j a n o w s k i, *Dobrogost z Nowego Dworu*, s. 245.

¹¹⁷ K. O ż ó g, *Studia nad wykształceniem uniwersyteckim krakowskiego duchowieństwa świeckiego w XIV wieku*, „*Studia Historyczne*”, t. 26, 1983, s. 559.

¹¹⁸ M. F r o n t c z y k, *Andrzej Łaskarzyc*, s. 128, T. P i o t r o w i c z, *Andrzej Łaskarzyc*, s. 104.

¹¹⁹ H. B a r y c z, *Dziejowe związki Polski z Uniwersytetem Karola w Pradze*, Poznań 1948, s. 14, T. B r z o s t o w s k i, *Paweł Włodkowic*, s. 47, K. G ó r s k i, *Paweł Włodkowic*, s. 378, K. P i e r a d z k a, *Uniwersytet*, s. 97.

¹²⁰ H. B a r y c z, *Polacy na studiach*, s. 24-26.

¹²¹ M. Z w i e r c a n, *Piotr Wolfram*, s. 404.

królewskiej, mogłyby wskazywać, że studiował w Pradze¹²². Z pewnością natomiast nie uzyskał stopnia naukowego. Brak również wiadomości o studiach uniwersyteckich Wojciecha Jastrzębca, jednak jego późniejsze misje na dwór papieski i kariera w kancelarii królewskiej nie wykluczają, że nabył wyższe wykształcenie¹²³.

Drogi do pracy w dyplomacji wiodły najczęściej przez pracę w kancelariach, zarówno królewskiej, jak też biskupich, miejskich oraz dzielnicowych. Przykładem tej ostatniej jest Dobrogost z Nowego Dworu, który w latach 1368-1375 był kanclerzem księcia mazowieckiego Siemowita III¹²⁴. Wtedy też po raz pierwszy posłował do papieża, a następnie, już jako związany z dworem dyplomata realizował królewski plan chrystianizacji Litwy. Mikołaj Trąba rozpoczynał swoją karierę na dworze biskupa krakowskiego, a następnie pracował jako notariusz w kancelarii królewskiej. Pełniąc ten urząd posłował na dwór papieski, przechodząc następnie na urząd pronotariusza (1402) i podkanclerzego (1403-1412)¹²⁵. Z dworem i kancelarią arcybiskupa gnieźnieńskiego związany był natomiast Wojciech Jastrzębiec, który z ramienia Bodzanty pełnił swoje pierwsze misje w Stolicy Apostolskiej. Po dwóch udanych poselstwach, w 1397 r. pojawił się w otoczeniu biskupa krakowskiego Piotra Wysza, a w XI tego roku wystąpił po raz pierwszy jako kanclerz królowej Jadwigi. Zastąpił na tej godności Andrzeja Łaskarzyca, który pełnił tę godność od marca do lipca 1397 roku¹²⁶. Niedługo potem Jastrzębiec objął także urząd kanclerza Królestwa Polskiego (1412-1423). Z dworem i kancelarią królowej związany był także wcześniej Piotr Wysz, który przez pewien czas był jedną z najważniejszych osób w otoczeniu Jadwigi. W 1391 r. jako jej kanclerz, otrzymał miano poufnego pośrednika

¹²² J. Krzyżaniakowa, *W służbie króla*, s. 123, F. Kiryk, *Sandomierz w czasach J. Długosza*, [w:] *Jan Długosz. W pięćsetną rocznicę śmierci. Materiały z sesji (Sandomierz 24-25 maja 1980 r.)*, red. F. Kiryk, Olsztyn 1983, s. 26.

¹²³ G. Lichończak-Nurek, *Wojciech herbu Jastrzębiec*, s. 18-19, K. Ożóg, *Kultura umysłowa*, s. 27-28, 32.

¹²⁴ A. Supruniuk, *Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV (1374-1426)*, Warszawa 1998, s. 32, J. Piętka, *Mazowiecka elita feudalna późnego średniowiecza*, Warszawa 1975, s. 98-99, K. Ożóg, *Intelektualiści*, s. 129.

¹²⁵ J. Krzyżaniakowa, *U boku króla*, s. 25-29.

¹²⁶ G. Rutkowska, *Urzędnicy*, s. 377.

pomiędzy królową a papieżem Bonifacym IX¹²⁷. Z kancelarią królewską związani byli natomiast Jan Śledź z Lubienia, który pełnił pierwsze misje dyplomatyczne w kurii papieskiej jako notariusz królewski, a także Mikołaj Lasocki. Ten ostatni rozpoczynał swoją karierę w krakowskim środowisku kancelaryjnym, a następnie był sekretarzem w kancelarii królewskiej. W czasie podkanclerstwa Mikołaja Trąby swoje pierwsze kroki w kancelarii stawiał także Piotr Wolfram, który posłował do kurii jako zaufany kapelan królewski.

Dyplomaci Władysława Jagiełły mieli za sobą także funkcje pełnione w kurii Rzymskiej. Należeli do nich pracownik Kamery Apostolskiej Dobrogost z Nowego Dworu, czy Piotr Wysz, związany ze środowiskiem kurialnym od czasu swoich studiów w Padwie. Na dworze papieskim przebywał przez jakiś czas Andrzej Łaskarzyc. Środowisko kurii rzymskiej nie obce także było włoskiemu dyplomacie Władysława Jagiełły, Jakubowi de Paravessino, który był nie tylko pośrednikiem pomiędzy królem a papieżem, ale także nawiązał kontakty z innymi dworami włoskim.

Charakter misji dyplomatycznych pełnionych w Stolicy Apostolskiej, determinował konieczność ekspediowania poselstw składających się przede wszystkim z duchownych. Spośród jedenastu wymienionych posłów królewskich, aż dziesięciu należało do stanu duchownego, z czego pięciu do grona przedstawicieli polskiego episkopatu. Trzy osoby, Dobrogost z Nowego Dworu, Piotr Wysz i Jan Śledź z Lubienia podejmowali misje dyplomatyczne w Stolicy Apostolskiej jako biskupi. Pozostali (Mikołaj Trąba, Wojciech Jastrzębiec) przeżyli kulminację swojej kariery przed objęciem tronu biskupiego, który był raczej nagrodą między innymi za wierną służbę u boku króla, w tym za zasługi w dyplomacji. Biskupi, z racji sprawowanych przez siebie godności w kościele polskim wchodzili także w skład rady królewskiej, która współdecydowała o działaniach dyplomatycznych państwa. W najważniejszych przedsięwzięciach polityki zagranicznej uczestniczyli właśnie jej członkowie¹²⁸.

¹²⁷ *Tamże*, s. 367, S. K i j a k, *Piotr Wysz*, s. 10, M. G ę b a r o w i c z, *Psalterz floriański*, s. 22.

¹²⁸ K. O ż ó g, *Uczeni*, s. 163, A. S z w e d a, *Służba w dyplomacji drogą awansu społecznego?*, [w:] *Człowiek w średniowieczu. Między biologią a historią*, Łódź 2008, s. 19-20.

Da się jednak zauważyć, że w sprawach poufnych Władysław Jagiełło stawiał na osoby spoza elity władzy, ludzi zaufanych, wręcz „homines novi” (Jakub de Paravessino, Mikołaj Trąba, Mikołaj Lasocki). Dobrze wypełnione zadania pozwalały im pozyskać łaskę króla. Służba w misjach dyplomatycznych w Stolicy Apostolskiej dawała również posłom możliwość załatwienia własnych spraw, m.in. uzyskania prowizji na intratne beneficja, umożliwiające im rozpoczęcie kariery kościelnej i pomnażanie własnych dochodów. Przykładem może być kariera Mikołaja Trąby, Wojciecha Jastrzębca, Mikołaja Lasockiego, a przede wszystkim Piotra Wolframa. Udział w poselstwach nie zawsze jednak pociągał za sobą dalszą karierę kościelną czy państwową. Przykładem może być Paweł Włodkowiec, który mimo wieloletniej oddanej służby królowi nie doczekał się awansu w hierarchii kościelnej¹²⁹.

Należy pamiętać, że w I połowie XV wieku nie istniał jeszcze stały personel dyplomatyczny oraz specjalizacja dyplomaty w kontaktach z określonym państwem. Skład poselstwa był za każdym razem kompletowany doraźnie, a dobór posłów przez króla zależny od charakteru misji¹³⁰. Mimo to wśród przedstawionej grupy, można dostrzec cechy charakterystyczne dla dyplomaty późnego średniowiecza. Właśnie te cechy (wykształcenie prawnicze, praca w kancelarii biskupiej i królewskiej, praca i znajomości w kurii rzymskiej) determinowały skład poselstw ekspediowanych przez Władysława Jagiełłę do Stolicy Apostolskiej. Król angażował w nie najczęściej wywodzących się z padewskiego i praskiego kręgu uniwersyteckiego prawników (duchownych), którzy należeli do elity intelektualnej Królestwa. Związani z młodą wszechnicą krakowską, reprezentowali państwo nie tylko na dworze papieża, ale także w procesach z Zakonem Krzyżackim, czy w ruchu soborowym, w czasie którego podejmowali decyzje kluczowe dla całego Kościoła, wprowadzając monarchię jagiellońską do grona równorzędnych partnerów łacińskiego świata.

¹²⁹ K. O ż ó g, *Uczeni*, s. 336.

¹³⁰ A. S z w e d a, *Organizacja*, s. 59.

Bibliografia

Źródła drukowane

- Bullarium Poloniae*, t. 3-5, red. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kuraś, A. Wajs, H. Wajs, M. Kowalczyk, Rzym – Lublin 1988-1995.
- Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, t. 1, red. A. Sokołowski, J. Szujski, t. 2, red. A. Lewicki, Cracoviae 1876-1894.
- Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gestiumque finitimarum historiam illustrantia*, red. A. Theiner, t. 1-2, Romae 1860-1861.
- Ioannis Długossi Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae*, lib. X (1370-1405), X i XI (1406-1412), XI (1413-1430), XI i XII (1431-1444), red. D. Turkowska et alii, Varsoviae 1985-2000.

Opracowania

- Abraham W., *Reforma na soborze w Pizie 1409 r. i udział w niej przedstawicieli Kościoła polskiego*, „Polonia Sacra”, 3, 1919, s. 114-125.
- Abraham W., *Udział Polski w soborze pizańskim w 1409 r.*, „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, t. 47, 1905, s. 125-157.
- Baczkowski K., *Argument obrony wiary w służbie dyplomacji polskiej*, [w:] *Ludzie – Kościół – Wierzenia. Studia z dziejów kultury i społeczeństwa Europy Środkowej (średniowiecze – wczesna epoka nowożytna)*, red. W. Iwańczak, Warszawa 2000, s. 195-212.
- K. Baczkowski, *Komunikacja polityczna między Polską a Czechami w dobie jagiellońskiej w połowie XV wieku*, [w:] *Rola komunikacji i przestrzeni w średniowiecznych i wczesnonowożytnych dziejach Czech i Polski*, red. A. Paner, W. Iwańczak, Gdańsk 2008, s. 174-187.
- Bartnik Cz., *Rzym a stosunki czesko-polskie za Władysława Jagiełły*, Lublin 1993.
- Brzostowski T., *Paweł Włodkowiec*, Warszawa 1954.
- Chłopocka H., *Uwagi o tzw. „Ostatnim słowie” Pawła Włodkowica o Zakonie Krzyżackim*, „Zapiski Historyczne”, t. 58, 1993, s. 7-24.
- Czyżak M., *Kapituła katedralna w Gnieźnie w świetle metryki z lat 1408-1448*, Poznań 2003.
- Dąbrowski J., *Ostatnie lata Ludwika Wielkiego*, Warszawa 1918.
- Dembiński P., *Poznańska kapituła katedralna schyłku wieków średnich. Studium prozopograficzne 1428-1500*, Poznań 2012.
- Drabina J., *Kardynał protektor Polski w czasach Władysława Jagiełły*, „Kwartalnik Historyczny”, t. 89, 1982, s. 665-672.
- Drabina J., *Kontakty listowne papieża Marcina V z Władysławem Jagiełłą*, „Studia Historyczne”, t. 45, 2002, s. 3-16.

- Drabina J., *Kontakty papieżstwa z Polską 1378-1417 w latach Wielkiej Schizmy Zachodniej*, Kraków 1993.
- Drabina J., *Papięstwo a Polska w latach 1384-1434*, Kraków 2003.
- Ehrlich L., *Paweł Włodkowiec i Stanisław ze Skalbimierza*, Warszawa 1954.
- Frontczyk M., *Andrzej Łaskarz z Gosławic herbu Godziemba, biskup poznański*, „Nasza Przeszłość”, t. 30, 1969, s. 125-170.
- Gąsiorowski A., *Nowodworski Dobrogost*, [w:] *Wielkopolski Słownik Biograficzny*, Warszawa – Poznań 1981, s. 522-523.
- Górski K., *Paweł Włodkowiec*, [w:] *PSB*, t. 25, s. 377-381.
- Grabski A. F., *Jadwiga – Wilhelm – Jagiełło w opiniach europejskich*, „Nasza Przeszłość”, t. 23, 1966, s. 117-166.
- Grabski A. F., *Polska w opiniach Europy Zachodniej XIV-XV wiek*, Warszawa 1968.
- Graff T., *Episkopat monarchii jagiellońskiej w dobie soborów powszechnych w XV wieku*, Kraków 2009.
- Graff T., *Kościół w Polsce wobec konfliktu z Zakonem Krzyżackim w XV wieku. Studium z dziejów kultury politycznej polskiego episkopatu*, Kraków 2010.
- Graff T., *Rex iniustus? Z dziejów polityki kościelnej Władysława Jagiełły na przykładzie zmian na stolicach biskupich w Krakowie i Poznaniu w 1412*, [w:] *Sprawiedliwość – tradycja – współczesność*, red. P. Nowakowski, J. Smołucha, W. Szymborski, Kraków 2006, s. 23-36.
- Graff T., *Stosunki Polski ze Stolicą Apostolską na tle wyboru pseudopapieży od czasów wczesnopiastowskich do soboru pizańskiego – wybrane aspekty i zarys problematyki*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne”, t. 131, s. 43-75.
- Gzella J., *Małopolska elita władzy w okresie rządów Ludwika Węgierskiego w Polsce w latach 1370-1382*, Toruń 1994.
- Kiryk F., *Sandomierz w czasach J. Długosza*, [w:] *Jan Długosz. W pięćsetną rocznicę śmierci. Materiały z sesji (Sandomierz 24-25 maja 1980 r.)*, red. F. Kiryka, Olsztyn 1983, s. 9-29.
- Lichończak-Nurek G., *Amator fervidus patriae – biskup Wojciech herbu Jastrzębiec (ok. 1362-1436) i jego dzieło w Kościele krakowskim*, [w:] *Kościół krakowski w życiu państwa i narodu*, red. A. Pankowicz, Kraków 2002.
- Lichończak-Nurek G., *Wojciech herbu Jastrzębiec (ok. 1362-1436). Arcybiskup i mąż stanu*, Kraków 1996, s. 7-20.
- Kijak S., *Piotr Wysz biskup krakowski*, Kraków 1933.
- Korytkowski J., *Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych*, t. 1, Gniezno 1883.
- Kowalska-Pietrzak A., *Prałaci i kanonicy kapituły łęczyckiej do schyłku XV wieku*, Łódź 2004.

- Kowalska Z., *Stanisław Ciolek (+1437): podkanclerzy królewski, biskup poznański, poeta dworski*, Kraków 1993.
- Kowalski M. D., *Dlaczego warto było zostać kolektorem? Kariery papieskich kolektorów generalnych w Polsce w XV wieku*, [w:] „Roczniki Historyczne”, t. 30, 2014, s. 133-154.
- Kozłowska-Budkowa Z., *Odnowienie Jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego (1390-1400)*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364-1764*, red. K. Lepszy, Kraków 1964, s. 37-90.
- Krzyżaniakowa J., *Kancelaria królewska Władysława Jagiełły jako ośrodek kultury historycznej*, „Studia Źródłoznawcze”, t. 18, 1973, s. 67-96.
- Krzyżaniakowa J., *Koncyliaryści heretycy i schizmatycy*, Kraków 1989.
- Krzyżaniakowa J., *Piotr z Widawy*, [w:] *PSB*, t. 26, s. 436.
- Krzyżaniakowa J., *Początki kariery Mikołaja Trąby*, „Roczniki Historyczne”, 35, 1969, s. 125-135.
- Krzyżaniakowa J., *Poselstwa jako forma komunikacji politycznej z Czechami w XV wieku w świetle „Annales” Jana Długosza*, [w:] *Rola komunikacji i przestrzeni w średniowiecznych i wczesnonowożytnych dziejach Czech i Polski*, red. A. Paner, W. Iwańczak, Gdańsk 2008, s. 151-173.
- Krzyżaniakowa J., *U boku króla. Początki kariery Mikołaja Trąby*, [w:] *Mikołaj Trąba mąż stanu i prymas Polski*, red. F. Kiryk, Kraków 2009, s. 25-29.
- Krzyżaniakowa J., *W służbie króla i Kościoła – wybitni arcybiskupi XV wieku*, [w:] *1000 lat Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, red. J. Strzelczyk, J. Górný, Gniezno 2000, s. 123-129.
- Markowski M., *Dzieje Wydziału Teologii Uniwersytetu Krakowskiego w latach 1397-1525*, Kraków 1996.
- Moszczeńska W., *Rola polityczna rycerstwa wielkopolskiego w okresie bezkrólewia po Ludwiku Węgierskim*, „Przegląd Historyczny”, t. 25, 1925, s. 33-187.
- Nowacki J., *Dzieje Archidiecezji Poznańskiej*, t. 1, Poznań 1959, t. 2, Poznań 1964.
- Nowak Z. H., *Dyplomacja polska w czasach Jadwigi i Władysława Jagiełły (1384-1434)*, [w:] *Historia dyplomacji polskiej*, t.1, Połowa X w.-1572 r., red. M. Biskup, Warszawa 1980.
- Nowak Z. H., *Międzynarodowe procesy polubowne jako narzędzie polityki Zygmunta Luksemburskiego w północnej i środkowowschodniej Europie*, Toruń 1981.
- Ożóg K., *Andrzej Łaskarz – patron polskich koncyliarystów*, [w:] *Ludzie – Kościół – Wierzenia. Studia z dziejów kultury i społeczeństwa Europy Środkowej (średniowiecza i wczesna kultura nowożytna)*, red. W. Iwańczak, S. K. Kuczyński, Warszawa 2001, s. 265-278.

- Ożóg K., *Duchowni i uczeni w otoczeniu św. Jadwigi*, [w:] *Święta Jadwiga Królowa. Dziedzictwo i zadania na trzecie tysiąclecie*, red. H. Kowalska, H. Byrska, ks. A. Bednarz, Kraków 2002, s. 164-178.
- Ożóg K., *Intelektualiści w służbie Królestwa Polskiego w latach 1306-1382*, Kraków 1995.
- Ożóg K., *Krakowscy duchowni w służbie królewskiej w XIV wieku*, „Rocznik Krakowski”, 54, 1988, s. 5-16.
- Ożóg K., *Kultura umysłowa w Krakowie w XIV wieku: środowisko duchowieństwa świeckiego*, Kraków 1987.
- Ożóg K., *Spór o biskupstwo krakowskie w 1392 roku na tle stosunków z papieżem u schyłku XIV wieku*, „Kwartalnik Historyczny”, 104, nr 1, 1997, s. 3-20.
- Ożóg K., *Uczeni w monarchii Jadwigi i Władysława Jagiełły (1384-1434)*, Kraków 2004.
- Ożóg K., *Udział Andrzeja Łaskarzyca w sprawach i sporach polsko-krzyżackich*, [w:] *Polska i jej sąsiedzi w późnym średniowieczu*, red. K. Ożóg, S. Szczur, Kraków 2000, s. 159-186.
- Ożóg K., *Współpraca prawników włoskich z Pawłem Włodkowicem w procesie polsko-krzyżackim w Rzymie w latach 1420-1421*, „Nasza Przeszłość”, t. 76, 1991, s. 83-105.
- Pakulski J., *Nalęcze wielkopolscy w średniowieczu*, Toruń 1982.
- Pieradzka K., *Uniwersytet Krakowski wobec w służbie Kościoła i wobec soborów w Konstancji i Bazylei*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364-1764*, red. K. Lepszy, Kraków 1964, s. 91-127.
- Piętka J., *Mazowiecka elita feudalna późnego średniowiecza*, Warszawa 1975.
- Piotrowicz K., *Andrzej Łaskarz*, [w:] *PSB*, t. 1, s. 103-106.
- Poniewozik L., *Prałaci i kanonicy sandomierscy w okresie średniowiecza*, Toruń 2004.
- Ptaśnik J., *Włoski Kraków: za Kazimierza Wielkiego i Władysława Jagiełły*, „Rocznik Krakowski”, nr 13, 1911, s. 111-186.
- Ptaśnik J., *Z dziejów kultury włoskiego Krakowa*, „Rocznik Krakowski”, nr 9, 1909, s. 1-147.
- Silnicki T., *Arcybiskup Mikołaj Trąba*, Warszawa 1954.
- Silnicki T., *Sobory powszechne a Polska*, Warszawa 1962.
- Sperka J., *Faworycy Władysława Jagiełły*, [w:] *Faworycy i opozycjoniści. Król a elity polityczne w Rzeczypospolitej XV-XVIII wieku*, red. M. Markiewicz, R. Skowron, Kraków 2006, s. 41-59.
- Supruniuk A., *Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV (1374 -1426)*, Warszawa 1998.
- Swieżawski A., *Jakub z Korzkwi*, [w:] *PSB*, t. 10, s. 357-358.
- Szczur S., *Dyplomaci Kazimierza Wielkiego w Awinionie*, „Nasza Przeszłość”, 66, 1986, s. 43-106.

- Szczur S., *Skarbowość papieska w Polsce w latach 1378-1431*, Kraków 2008.
- Szweda A., *Organizacja i technika dyplomacji polskiej w stosunkach z Zakonem Krzyżackim Prusach w latach 1386-1454*, Toruń 2009.
- Szweda A., *Shżba w dyplomacji drogą awansu społecznego?*, [w:] *Człowiek w średniowieczu. Między biologią a historią*, Łódź 2008, s. 169-178.
- Szymczakowa A., *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*, Łódź 1998.
- Trawkowski S., *Piotr z Radolina*, [w:] *PSB*, t. 26, s. 422-428.
- Trojanowski S., *Dobrogost z Nowego Dworu*, [w:] *PSB*, t. 5, s. 245-246.
- Witczak T., *Mikołaj Lasocki*, [w:] *PSB*, t. 16, s. 542-545.
- Zajączkowski S., *Studia nad procesami Polski i Litwy z Zakonem Krzyżackim w latach 1420-1423*, „Ateneum Wileńskie”, 12, 1937, s. 282-403.
- Zawitkowska W., *W służbie pierwszych Jagiellonów. Życie i działalność kanclerza Jana Taszki Koniecpolskiego*, Kraków 2005.
- Zygnier L., *Początki kariery kościelnej Jakuba z Kurdwanowa herbu Syrokomla*, [w:] *Duchowieństwo kapitulne w Polsce średniowiecznej i wczesnonowożytnej. Pochodzenie i funkcjonowanie elity kościelnej*, red. A. Radzimiński, Toruń 2000, s. 197-214.
- Zwiercan M., *Piotr Wolfram*, [w:] *PSB*, t. 26, s. 403-406.
- Żebrowski T., *Pochodzenie i genealogia rodziny Zielinskih herbu Świnka ze Skępego do początku XVII wieku*, [w:] „Notatki Płockie”, nr 26, 1981, z 4(109), s. 16-28.

MONIKA DUDKA

DYPLOMACI WŁADYSŁAWA JAGIELŁY W STOLICY APOSTOLSKIEJ

Streszczenie: W czasie panowania Władysława Jagiełły monarchia polsko-litewska stała się ważnym podmiotem polityki europejskiej. Władca prowadził intensywną politykę zagraniczną, a polskie poselstwa docierały na najważniejsze dwory średniowiecznej Europy. Istotną rolę w tym czasie odgrywały stosunki monarchii jagiellońskiej ze Stolicą Apostolską, z uwagi na to, że panowanie pierwszego Jagiellona zbiegło się w czasie z wydarzeniami kluczowymi dla całego Kościoła Powszechnego. To właśnie w kurii papieskiej, najważniejszym dworze średniowiecznej Europy, znajdowały rozwiązanie wszystkie kwestie, które zdominowały politykę zagraniczną państwa tego okresu, a więc sprawy krzyżackie, husyckie, czy luksemburskie. Częstotliwość kontaktów, a także ranga załatwianych w Rzymie spraw, skłania do zastanowienia się nad osobami królewskich dyplomatów. Wśród nich znalazły się osoby należące do kościelnej i prawniczej elity ówczesnego państwa polskiego, takie jak Mikołaj Trąba, Piotr Wysz, Paweł Włod-

kowic, czy Mikołaj Lasocki. Ich działalność obejmowała przede wszystkim zabiegi mające na celu zatwierdzenie przez papieża chrystianizacji Litwy, zmagania z dyplomacją Zakonu Krzyżackiego, utrzymującego w Rzymie stałego prokuratora oraz uzyskiwanie prowizji na wyższe godności w Kościele polskim. W artykule zostały omówione działalność posłów, ich pochodzenie, wykształcenie, kariera i sprawowane funkcje publiczne. Artykuł podejmuje także próbę charakterystyki środowiska królewskich dyplomatów oraz dróg ich rekrutacji do służby dyplomatycznej.

Słowa kluczowe: dyplomacja polska, Stolica Apostolska, Władysław Jagiełło, Zakon Krzyżacki.

DIPLOMATS OF KING LADISLAUS JAGIELLO IN THE HOLY SEE

Abstract: During the rule of Ladislaus Jagiello, the Polish-Lithuanian monarchy became an important subject of European politics. The king conducted an intensive foreign policy and Polish legations were present at the most important courts of Medieval Europe. Because the reign of the first Jagiellonian coincided in time with key events for the Catholic Church, the relationships of the Jagiellonian monarchy with the Holy See played an important role at that time. It was in the Roman Curia, the most important court of Medieval Europe, that all problems dominating in foreign policy of that time found their solution: problems with the Teutonic Knights, Hussites or Luxembourg. Frequency of contacts as well as the rank of problems solved in Rome puts a focus on the royal diplomats. Among them one can find members of the contemporary church and judicial elite of Poland, such as Mikołaj Trąba, Piotr Wysz, Paweł Włodkowic, or Mikołaj Lasocki. Their activity comprised mostly endeavours to obtain papal confirmation of the Christianisation of Lithuania, struggles with the diplomacy of the Teutonic Order, which had a special attorney in Rome, as well as obtaining provisions for higher ranks in the Polish Church. The article presents the activity of the legates, their descent, education, career and public functions. It also attempts to characterise the background of the royal legates and the means of their recruitment for the diplomatic service.

Key words: Polish diplomacy, the Holy See, Ladislaus Jagiello, the Teutonic Order.

Translated by Hanna Rybkowska

